

Master in de journalistiek

**Jeugdjournaal vs.
volwassenenjournaal: voorkeuren en
motieven van kinderen uit het vierde
leerjaar**

Masterproef aangeboden door

Promotor: Prof. Dr. Rozane DE COCK

Academiejaar 2016 – 2017

Voorwoord

Deze masterproef is geschreven met het oog op het behalen van de graad van master in de Journalistiek aan de KU Leuven (campus Brussel). Het vormt het sluitstuk van de opleiding van een jaar gedurende dewelke ik veel heb bijgeleerd.

Graag zou iedereen bedanken die mij heeft bijgestaan gedurende de opleiding van een jaar, en in het bijzonder iedereen die mij heeft geholpen bij het verwezenlijken van deze masterproef. In de eerste plaats richt ik een woord van dank aan professor De Cock voor de kans om me in dit onderwerp te verdiepen. Dankzij de feedback van professor De Cock is mijn masterproef geworden tot wat ze nu is. Ten tweede bedank ik ook Jana Sergiooris en Lore Demesmaecker voor de vlotte samenwerking wat betreft de steekproefselectie en vragenopstelling. Daarnaast wil ik hen ook bedanken voor de emotionele steun en aanmoedigingen gedurende het hele jaar. Ten derde wil ik ook de kinderen die deelnamen aan dit onderzoek bedanken, en daarbij aansluitend ook de directie en leerkrachten van de basisscholen het Heilige-Drievuldigheidscollege in Leuven en het Molenholleke in Heusden-Zolder. Zonder hen had het onderzoek niet kunnen plaatsvinden. Ten slotte richt ik ook nog graag een woord van dank aan de mensen uit mijn naaste omgeving, voor het nalezen en motiveren tijdens moeilijke momenten.

Persartikel

KINDEREN VERKIEZEN KARREWIET, MAAR KIJKEN TOCH NAAR HET JOURNAAL

Kinderen van het vierde leerjaar kijken liever naar het jeugdjournaal Karrewiet dan naar het volwassenenjournaal Het Journaal, omdat ze Karrewiet beter begrijpen. Verrassend is echter dat veel kinderen toch regelmatig naar het volwassenenjournaal kijken. Dat blijkt uit wetenschappelijk onderzoek van Lara Rogiers, een masterstudente journalistiek aan de KU Leuven.

Uit eerder onderzoek bleek reeds dat kinderen steeds jonger en vaker dan gedacht naar het volwassenenjournaal kijken. In samenwerking met haar promotor professor Rozane De Cock besloot Lara Rogiers daarop een kwalitatief onderzoek te voeren naar de nieuwsvoorkeuren en motieven van kinderen uit het vierde leerjaar. Zestien kinderen uit Leuven en Heusden-Zolder kregen over drie onderwerpen telkens een fragment uit het jeugdjournaal en een fragment uit het volwassenenjournaal te zien, en moesten daarover vragen beantwoorden. Na een vergelijking van de fragmenten verkozen de kinderen meestal het fragment van het jeugdjournaal.

Karrewiet is gemakkelijker

De keuze voor Karrewiet werd door verschillende motieven bepaald. Het vaakst aangehaalde motief was de begrijpelijkheid van de reportages: kinderen kijken liever naar Karrewiet omdat ze dat journaal beter begrijpen. Die begrijpelijkheid werd door een samenloop van factoren bepaald. Zo is een reportage van het jeugdjournaal doorgaans korter en is de gesproken tekst gemakkelijker dan die van de tegenhanger voor volwassenen. Bovendien is er in het jeugdjournaal vaak een semantische overlap, wat inhoudt dat beeld en tekst dezelfde inhoud hebben. Dankzij zo'n semantische overlap kunnen de kinderen de nieuwsfeiten beter begrijpen en beter onthouden. Naast de betere begrijpbaarheid kozen kinderen voor Karrewiet omdat die reportages minder schokkende beelden bevatten.

Hoewel een voorkeur voor Karrewiet de algemene trend is in het onderzoek, kozen enkele kinderen af en toe toch voor een reportage van het volwassenenjournaal. Hun motief was dat de Journaalreportage in kwestie meer informatie bevat dan die van Karrewiet. Die extra hoeveelheid informatie kan echter ook averechts werken. Als een Journaalreportage te veel informatie bevat, daalt de begrijpbaarheid en verkozen de kinderen toch het makkelijkere Karrewietfragment.

De aanwezigheid van een presentator, een mogelijkheid om zichzelf te herkennen in de reportage en de gevoelens van de kinderen bij de reportages zijn geen bepalende factoren voor de journaalvoorkeuren van kinderen uit het vierde leerjaar. Jongens en meisjes vertoonden bovendien geen verschillen op het vlak van nieuwsvoorkeur en bijhorende motieven.

Meekijken met ouders

Dat kinderen van negen en tien jaar in het algemeen liever naar Karrewiet kijken is niet verrassend, aangezien negen- tot twaalfjarigen behoren tot de doelgroep van het jeugdjournaal. Het is echter wel opmerkelijk dat een aantal van die kinderen regelmatig naar het volwassenenjournaal kijkt. Van de zestien ondervraagde kinderen kijken maar liefst zes kinderen vaker naar het volwassenenjournaal dan naar het jeugdjournaal. Jongens blijken bovendien vaker naar het volwassenenjournaal te kijken dan meisjes. De meest aangehaalde reden om naar het ‘echte journaal’ te kijken is dat de kinderen in kwestie meekijken met mama of papa, die het volwassenenjournaal verkiezen.

Naast meekijken met mama of papa hebben kinderen van negen tot tien jaar nog andere motieven om het nieuws te volgen. Kinderen volgen het nieuws om op de hoogte te zijn van actuele gebeurtenissen, omdat ze het nuttig vinden, en/of omdat ze het leuk vinden. Meisjes volgen iets vaker dan jongens het nieuws omdat ze het leuk vinden, terwijl jongens vaker dan meisjes het nieuws volgen omdat ze meekijken met anderen.

Meer informatie?

Indien u meer informatie wenst over het onderzoek of toegang wilt tot alle resultaten, kan u contact opnemen met Lara Rogiers (lara.rogiers@student.kuleuven.be) of professor dr. Rozane De Cock (Rozane.decock@kuleuven.be)

Inhoudsopgave

Lijst van tabellen

Lijst van figuren

1	Inleiding.....	1
2	Theoretisch kader.....	3
2.1	Nieuwsconsumptie van (Vlaamse) kinderen.....	3
2.1.1	Kinderen en het volwassenenjournaal.....	4
2.1.2	Motieven voor nieuwsconsumptie.....	5
2.2	Emotionele reacties van kinderen op televisienieuws.....	7
2.2.1	Angst veroorzaakt door media.....	7
2.2.2	Trooststrategieën.....	9
2.3	Nieuwsselectie.....	12
2.4	Verschillen tussen jeugd- en volwassenenjournaal.....	15
2.4.1	Trooststrategieën van jeugdjournaals.....	15
2.4.2	Semantische overlap.....	17
2.4.3	Achtergrondinformatie en vermakelijkheid.....	17
2.4.4	Het Journaal en Karrewiet.....	18
3	Onderzoeksvraag.....	21
4	Methodologie.....	22
4.1	Diepte-interview en luidopdenk protocol.....	22
4.2	Steekproef kinderen.....	23
4.3	Fragmenten en vragenlijst.....	24
5	Resultaten en analyse.....	30
5.1	Voorkeuren en motieven.....	30
5.1.1	Fragmentvoorkeuren.....	30
5.1.2	Algemene voorkeuren.....	32

5.1.3	Sekseverschillen.....	35
5.2	Factoren verbonden met programmavoorkeur	36
5.2.1	Beelden	36
5.2.2	Tekst.....	40
5.2.3	Presentator.....	41
5.2.4	Begrijpelijkheid.....	42
5.2.5	Duur	44
5.2.6	Herkenbaarheid	45
5.2.7	Gevoelens.....	46
5.3	Diepte-interview.....	46
5.3.1	Nieuwsconsumptie	46
5.3.2	Angst en verdriet.....	52
5.3.3	Nieuws dat blijft hangen	54
5.3.4	Aard van het nieuws.....	55
6	Conclusie	57
7	Referentielijst.....	59
8	Bijlagen.....	74
8.1	Overzicht deelnemers	74
8.2	Informed consentformulier.....	75
8.3	Vragen diepte-interview	68
8.4	Codeboom	73
8.5	Cd-rom	76

Lijst van tabellen

Tabel 1	'Uses' en 'gratifications' van kinderen om naar nieuws te kijken (Drew & Reeves, 1978, p.52)	p. 6
Tabel 2	Factoren die een rol spelen in de selectie van buitenlands nieuws (Galtung & Ruge, 1965)	p. 12
Tabel 3	Factoren van nieuwsselectie (Harcup & O'Neill, 2001, p. 278-279)	p. 13
Tabel 4	Factoren van nieuwsselectie (Harcup & O'Neill, 2016, p. 13)	p. 14
Tabel 5	Nieuwsvoorkeuren van de deelnemende kinderen uit het vierde leerjaar	p. 31

Lijst van figuren

- Figuur 1 Infografieken bij Het Journaal (links) en Karrewiet (rechts) p. 26
- Figuur 2 Tekst op beeld in de fragmenten over de status van giraffen uit Het Journaal (links) en uit Karrewiet (rechts) p. 41

1 Inleiding

Kinderen komen veel in contact met nieuws. Uit onderzoek blijkt dat ondanks de opmars van online media, televisie ruim het meest gebruikte medium is om het nieuws te volgen voor kinderen van 11 tot 12 jaar (De Cock, 2012). 94% van alle kinderen heeft dan ook een televisie in huis (Rideout, 2016). Aangezien televisie het populairste medium is voor nieuwsconsumptie van kinderen, focust wetenschappelijk onderzoek naar nieuwsconsumptie op jonge leeftijd voor het grootste deel op dat medium (Drew & Reeves, 1978; Walma van der Molen, Valkenburg & Peeters, 2002; Smith & Wilson, 2009).

Kinderen die het nieuws volgen via televisie hebben de keuze tussen twee journaalgenres: een jeugdjournaal of een volwassenenjournaal. Verwacht wordt dat kinderen die op zoek zijn naar nieuws naar het jeugdjournaal kijken, maar die veronderstelling klopt niet altijd. Hoewel de helft van Vlaamse 11- tot 12-jarigen meerdere keren naar het jeugdjournaal kijkt, blijkt uit internationaal onderzoek dat kinderen steeds meer en op steeds jongere leeftijd naar een volwassenenjournaal kijken dan gedacht werd (Buijzen, Walma van der Molen & Sondij, 2007; De Cock, 2012; Walma van der Molen, Valkenburg & Peeters, 2002). Een belangrijke factor bij journaalkeuze is de leeftijd van de kinderen: oudere kinderen kijken minder naar het jeugdjournaal dan jongere kinderen (De Cock, 2012). De nieuwsconsumptie van kinderen verandert niet enkel naargelang leeftijd, ook jongens en meisjes hebben een verschillende nieuwsconsumptie. Meer meisjes volgen het nieuws door naar televisie te kijken en naar de radio te luisteren, terwijl jongens meer naar het volwassenenjournaal kijken (De Cock, 2012).

Het genre jeugdjournaal verschilt op verschillende vlakken van een volwassenenjournaal. Makers van een jeugdjournaal passen trooststrategieën toe, zodat eventueel schokkend nieuws gekaderd wordt en minder hard aankomt bij de kinderen (Walma van der Molen & De Vries, 2003). Een jeugdjournaal bevat doorgaans ook een grotere semantische overlap tussen beeld en tekst (Walma van de Molen & Van der Voort, 2000a) en meer uitleg bij de actuele gebeurtenissen aangezien kinderen vaak nog onvoldoende kennis hebben om het nieuws te begrijpen (Buckingham, 1979). Matthews (2009) besluit ten slotte dat een jeugdjournaal bovendien amuserend moet zijn voor de kinderen.

In Vlaanderen werd het jeugdjournaal Karrewiet in 2002 geïntroduceerd. Het is momenteel het enige jeugdjournaal op de Vlaamse zenders. Dit masterproefonderzoek vergelijkt Karrewiet met het volwassenenjournaal van dezelfde omroep (VRT), genaamd Het Journaal. Karrewiet verschilt op vele vlakken van Het Journaal: zo is de uitzending korter en komen er minder

onderwerpen aan bod (Van Bellingen, 2016). Van Bellingen vond bovendien dat het Vlaamse jeugdjournaal ook inhoudelijk verschilt van Het Journaal. Uit haar onderzoek blijkt dat Karrewiet positievere en luchtigere onderwerpen selecteert terwijl Het Journaal focust op zware en doorgaans negatieve onderwerpen zoals politiek en buitenlandse conflicten.

Tot nog toe bestaat er relatief weinig kwalitatief onderzoek over motieven waarom kinderen naar het volwassenenjournaal kijken. Bovendien is het niet duidelijk welk journaalgenre Vlaamse kinderen verkiezen, het jeugdjournaal of het volwassenenjournaal. Deze masterproef richt zich daarom op dat ontbrekende deel in de literatuur en onderzoekt welk journaal Vlaamse kinderen uit het vierde leerjaar verkiezen en wat hun motieven daarvoor zijn. Aangezien jongens en meisjes een verschillende nieuwsconsumptie hebben, gaat deze masterproef voorts na of er ook sekseverschillen zijn bij de journaalvoorkeur en bijhorende motieven. Parallel met deze masterproef onderzoeken twee medestudenten de voorkeuren en motieven van kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar (respectievelijk Jana Sergooris en Lore Demesmaeker). De drie masterproeven samen trachten een volledig beeld geven van de voorkeuren en motieven van de Vlaamse 9- tot 12-jarigen.

2 Theoretisch kader

2.1 Nieuwsconsumptie van (Vlaamse) kinderen

Wetenschappelijk onderzoek geeft aan dat kinderen een grote hoeveelheid nieuws consumeren. In 2012 publiceerde De Cock een kwantitatief onderzoek naar de nieuwsconsumptie van Vlaamse kinderen (De Cock, 2012). Met behulp van een survey werd gepeild naar de manieren waarop en hoeveel kinderen van 11 en 12 jaar het nieuws volgen in een gewone periode (dus niet vlak na een ramp of een andere grote gebeurtenis). De onderzochte media waren televisie (zowel volwassenen- als jeugdjournaal), radio en krant.

Uit de resultaten van De Cock (2012) blijkt dat televisie ruim het populairste medium is om nieuws te volgen voor kinderen uit de derde graad lager onderwijs (11 tot 12 jaar). Bijna 6 op 10 van de ondervraagde kinderen (N=1047) kijkt meerdere keren per week naar een volwassenenjournaal. Daarnaast kijkt de helft van de kinderen meerdere keren per week naar het jeugdjournaal (Karrewiet). Minder populair is het lezen van kranten: slechts 8 procent van de ondervraagde kinderen leest elke dag een krant, terwijl 25 procent nog nooit een krant heeft gelezen. Uit de resultaten van De Cock bleek dat twee variabelen een rol spelen in de nieuwsconsumptie van 11- en 12-jarigen: geslacht en leeftijd. Meer meisjes dan jongens volgen het nieuws door naar televisie te kijken en naar de radio te luisteren. Jongens kijken dan weer meer naar het volwassenenjournaal op televisie dan meisjes. Ook de leeftijd van de kinderen speelt mee in hun nieuwsconsumptie, hoewel het in deze studie slechts om een verschil van 1 jaar gaat. Zoals verwacht kon worden keken oudere kinderen minder naar het jeugdjournaal dan jongere kinderen. Leeftijd speelde echter geen rol in consumptie van het volwassenenjournaal, het radionieuws, of van kranten (De Cock, 2012). Aangezien televisie het populairste medium is voor nieuwsconsumptie van kinderen, focust wetenschappelijk onderzoek naar nieuwsconsumptie op jonge leeftijd voor het grootste deel op dat medium (Drew & Reeves, 1978; Walma van der Molen, Valkenburg & Peeters, 2002; Smith & Wilson, 2009).

Recenter onderzoek van Rideout (2016) sluit aan bij de resultaten van De Cock (2012). Rideout bracht met behulp van een survey het mediagebruik van Amerikaanse kinderen in kaart. De onderzoekster vroeg aan 8- tot en met 18-jarigen welke media zij in huis hadden, hoeveel ze dagelijks gebruik maakten van elk medium, en hoe ze hun tijd met de verschillende media spendeerden. Uit Rideouts studie blijkt dat televisie nog steeds het meest gebruikte medium is. Maar liefst 94 procent van de Amerikaanse 8- tot 12 jarigen zegt een televisie in huis te hebben,

waarvan 47 procent een televisie op hun eigen kamer. Dezelfde leeftijdsgroep rapporteert dat ze dagelijks gemiddeld zo'n 2 uur en 26 minuten naar televisie, dvd's en/of video's kijken (Rideout, 2016). Wat de kinderen exact bekijken gedurende die tijd specificeert Rideout niet. Televisie blijft dus bij uitstek het meest gebruikte medium van (Amerikaanse) kinderen. Online kanalen zijn echter aan een opmars bezig. Uit dezelfde studie van Rideout (2016) blijkt dat veel kinderen van 8 tot en met 12 jaar een individuele toegang hebben tot het internet: 53 procent heeft een persoonlijk tablet, 24 procent een persoonlijke smartphone, 25 procent een persoonlijke laptop of computer en 36 procent een iPod (Touch). Gemiddeld spendeert de leeftijdsgroep dagelijks dan ook zo'n 2 uur en 6 minuten online. Hoewel het grootste deel van die tijd naar online spelletjes gaat (1 uur en 19 minuten), is hier de kans groot dat kinderen ook online meer en meer in contact komen met nieuws, via sociale media of andere sites. Deze stelling is echter niet aan te tonen, aangezien Rideout niet onderzocht heeft in welke mate kinderen online met nieuws in contact komen.

2.1.1 Kinderen en het volwassenenjournaal

Drew en Reeves (1980) wisten bijna 40 jaar geleden al dat kinderen zowel naar jeugd- als naar volwassenentelevisiejournaals kijken. Het onderzoek van De Cock bevestigt die stelling opnieuw voor Vlaamse kinderen. Bovendien kijken kinderen steeds jonger en vaker dan gedacht naar een volwassenenjournaal (De Cock, 2012). Dat kinderen regelmatig naar een volwassenenjournaal kijken, betekent echter niet altijd dat ze bewust gekozen hebben om naar het volwassenenjournaal te kijken en niet naar het jeugdjournaal. Een mogelijke verklaring hiervoor is het uur waarop het volwassenenjournaal wordt uitgezonden, vaak rond 19u00. In Vlaanderen stijgt het aantal jonge televisiekijkers tussen 18u00 uur en 21u00 gevoelig (De Cock, 2012). Gedurende die uren kijken veel kinderen samen met hun ouders naar televisie, die afstemmen op het volwassenenjournaal. Cantor en Nathanson (1996) zeggen bovendien dat zelfs als kinderen niet actief de nieuwsuitzending selecteren, het programma nog steeds een effect heeft op de kinderen omwille van het genre (nl. nieuwsuitzending). Ook al hebben kinderen niet actief voor het volwassenenjournaal gekozen, dan nog worden ze ermee geconfronteerd (door bijvoorbeeld samen met hun ouders te kijken) en worden ze door het medium zelf en de inhoud ervan beïnvloed (Buijzen, Walma van der Molen, & Sondij, 2007; Cantor & Nathanson, 1996; Walma Van der Molen, Valkenburg, & Peeters, 2002).

2.1.2 Motieven voor nieuwsconsumptie

Het staat dus vast dat kinderen regelmatig naar een televisiejournaal kijken. Een logische vraag is dan waarom kinderen naar zulke programma's kijken. Wat zijn hun redenen en motieven hiervoor? Een vaak aangehaalde benadering uit de sociologie en de communicatiewetenschap om mediagebruik en -motieven te onderzoeken is de 'uses and gratifications approach': "the approach simply represents an attempt to explain something of the way in which individuals use communications, among other resources in their environment, to satisfy their needs and to achieve their goal" (Katz, Blumler, & Gurevitch, 1973, p. 510). Mediaconsumenten hebben een aantal noden en doelen, en op basis daarvan kiezen ze voor een bepaald medium/programma. Gebruikers kunnen dus zelf bepalen welke media voldoen aan hun individuele wensen en behoeften, en hun keuze hierop baseren. De 'uses and gratifications'-aanpak gaat er bovendien van uit dat het publiek actief is (Katz, Blumler, & Gurevitch, 1973): mediagebruikers hebben een doel dat ze willen bereiken, en gaan daarvoor actief een medium selecteren. Zo kan iemand die op zoek is naar informatie over recente gebeurtenissen er bijvoorbeeld voor kiezen om naar een televisiejournaal te kijken. Mediagebruik lijkt echter vaak willekeurig en te ontstaan door een samenloop van omstandigheden. Zo heeft het tijdstip waarop iemand naar televisie kijkt bijvoorbeeld invloed op het programma-aanbod. Katz, Blumler en Gurevitch (1973) erkennen dat een deel van mediagebruik inderdaad een lukraak karakter heeft, maar stellen dat de gebruikers wel nog steeds bepaalde verwachtingen hebben over de inhoud van de programma's (bijvoorbeeld informatie of ontspanning).

In zijn analyse van de 'uses and gratifications'-aanpak stelt McQuail (1988) dat er vijf soorten van redenen voor mediavorkeuren zijn. Een eerste soort houdt in dat mensen voor een bepaald medium kiezen omdat ze geïnformeerd willen worden of iets willen leren. Een tweede mogelijkheid is dat gebruikers voor bepaalde media kiezen omdat ze zich kunnen identificeren met de personages. Deze reden lijkt minder relevant voor de keuze voor nieuwsprogramma's, eerder voor de keuze voor entertainmentprogramma's. Een derde mogelijke reden voor mediavorkeur is dat iemand op zoek is naar ontspanning of amusement. Een voorlaatste mogelijkheid is dat de gebruiker sociale interactie wil vergroten met behulp van een medium. Zo kan het zijn dat iemand naar een programma kijkt zodat hij/zij de volgende dag kan meepraten met familie/vrienden/collega's. Een vijfde en laatste categorie houdt in dat de mediagebruiker wil ontsnappen aan de stress van het dagelijkse leven (McQuail, 1988). Elk van deze redenen kan de basis zijn voor de nieuwsvoorkeur van een mediagebruiker.

Tabel 1: ‘uses’ en ‘gratifications’ van kinderen om naar nieuws te kijken (Drew & Reeves, 1978, p. 52)

Factor Analysis of Uses and Gratification Items		
Factor	I	II
I watch the news on TV because it's almost as much fun as watching the other programs.	.75	
I watch the news on TV because it excites me.	.60	
I watch news on TV so I can learn about things happening in the world.	.47	
I watch the news on TV so I will have something to talk to other people about.	.42	.36
I watch the news on TV because I like to see the people who read the stories.	.41	
I watch the news on TV because my parents usually watch it.		.51
I watch the news on TV because my parents and teachers say I should.		.51
I watch the news on TV because there's nothing else on between the other programs I watch.		.32
Percent of Total Variance	32.1	15.0
Total Variance Accounted for by Factors = 47.0		

Elke mediagebruiker heeft dus een of meerdere motieven om bepaalde media te consumeren. Dit geldt ook voor kinderen die naar een televisiejournaal kijken. Drew en Reeves (1978) vonden dat kinderen diverse en uiteenlopende motieven kunnen hebben om televisienieuws te consumeren (zie tabel 1). Die motieven kunnen in twee groepen gecategoriseerd worden: interne motivatie (I) en externe motivatie (II). Motieven van de eerste groep vertrekken vanuit wat het kind zelf wil. Kinderen volgen het nieuws bijvoorbeeld als ontspanning, uit interesse of om er iets van te leren. Externe motieven daarentegen ontstaan vanuit de omgeving rond het kind. Kinderen kijken bijvoorbeeld naar het televisiejournaal omdat de ouders dat doen, het verplicht is door leerkrachten of ouders, of simpelweg omdat er niets anders te bekijken is op dat moment. Uit het onderzoek bleek dat een mogelijke reden is dat kinderen het fijn vinden om naar een televisiejournaal te kijken. Echter, bij de keuze tussen het nieuws of een ander entertainmentprogramma koos maar liefst 94% van de ondervraagde kinderen voor het andere programma (Drew & Reeves, 1978). Ook de ouders hebben een grote invloed op het kijkgedrag van hun kroost: een deel van de kinderen regelmatig naar een televisiejournaal omdat hun ouders dat doen, net zoals een deel dat kijkt omdat ze moeten van mama, papa of hun leerkracht (Drew & Reeves, 1978). Kinderen hebben vaak niet 1 specifieke vaste reden waarom ze naar het nieuws kijken, vaak spelen verschillende redenen samen of wisselen ze elkaar af.

2.2 Emotionele reacties van kinderen op televisienieuws

Televisiejournaals bevatten de laatste jaren een steeds groter aantal reportages over gewelddadige gebeurtenissen, en de reportages worden in het algemeen ook steeds sensationeler en bevatten meer expliciete beelden (Slattery, Doremus, & Marcus, 2001). De vraag rijst dan ook of al dat geweld een invloed heeft op kinderen die naar het journaal kijken. Onderzoek naar emotionele reacties van kinderen op televisienieuws beperkt zich vaak tot angstreacties op nieuwsuitzendingen na uitzonderlijke gebeurtenissen. Zo is er veel onderzoek gedaan naar de reacties van kinderen bij terroristische aanslagen zoals 9/11 (o.a. Walma van der Molen & De Vries, 2003) en de aanslagen in Parijs (o.a. Steenacker, 2016), maar ook andere extreme gebeurtenissen zoals de explosie van de Challenger (Wright, Kunkel, Pinon & Huston, 1989) en de moord op filmmaker Theo van Gogh in 2004 (Buijzen, Walma van der Molen & Sondij, 2007) waren een bron van inspiratie voor wetenschappelijk onderzoek. Slechts een handvol onderzoekers hebben de invloed van een typische nieuwsuitzending in normale omstandigheden onderzocht (o.a. Cantor en Nathanson, 1996; Smith & Wilson, 2009; Walma Van der Molen, Valkenburg, & Peeters, 2002).

2.2.1 Angst veroorzaakt door media

Kinderen kunnen angstgevoelens vertonen bij de (al dan niet) bedreigende inhoud van een journaal. Valkenburg (2004) definieerde drie manieren waarop kinderen angstig kunnen worden van wat ze zien op een beeldscherm. Een eerste mogelijkheid is “direct experience” of directe ervaring, waarbij kinderen bang worden alsof ze de gebeurtenissen persoonlijk meemaken in het echte leven en dus niet enkel op een scherm. Een tweede manier is “observational learning” of observationeel leren, waarbij kinderen angstig worden door naar de emotionele reacties van ooggetuigen of familieleden van slachtoffers te kijken op televisie, en die emotionele reacties dan over te nemen. Een derde en laatste manier waarop kinderen angstgevoelens krijgen is door “negative information transfer” of een negatieve informatieoverdracht, als ze het verslag van negatieve gebeurtenissen te horen krijgen van bijvoorbeeld het nieuwsanker of ooggetuigen (Valkenburg, 2004 in Buijzen, Walma van der Molen, & Sondij, 2007).

Kinderen vertonen niet enkel angstgevoelens als er een uitzonderlijke bedreigende gebeurtenis is gebeurd (zoals een terroristische aanslag of moord), Smith en Wilson (2009) vonden dat kinderen ook bij een typisch journaal angstreacties vertonen. Meer dan 75% van de kinderen

rapporteerden dat ze het televisiejournaal voor volwassenen (een beetje) beangstigend vinden, en meer dan 50% kon spontaan een angstig nieuwsverhaal dat ze in het verleden op televisie hadden gezien opnoemen. Walma van der Molen, Valkenburg en Peeters (2002) vonden bovendien dat hoewel kinderen minder angstreacties vertonen bij het jeugdjournaal, de angstreacties wel nog voorkomen. 32,6% van de kinderen in hun onderzoek rapporteerden angstgevoelens bij het jeugdjournaal, en 48% bij het volwassenenjournaal. Hoewel de resultaten van beide onderzoeken gevoelig verschillen bij de angstreacties op volwassenennieuws, staat het vast dat kinderen angstreacties vertonen bij het bekijken van een televisiejournaal.

Smith en Wilson (2009) vonden dat oudere kinderen (gemiddeld 11,1 jaar) vaker angstgevoelens rapporteren bij het bekijken van het nieuws dan jongere kinderen (gemiddeld 7,98 jaar). Dit bevestigde ook resultaten van het onderzoek van Cantor en Nathanson (1996). Een waarschijnlijke reden hiervoor is dat de oudere kinderen een beter begrip hebben van het nieuws en de implicaties ervan, wat resulteert in meer angstgevoelens (Smith & Wilson, 2009). Zo verschilt ook het onderwerp waarover kinderen angstgevoelens rapporteren per leeftijdsgroep. Jongere kinderen rapporteren meer angstig te zijn door visuele onderwerpen die duidelijk getoond kunnen worden in nieuwsfragmenten, zoals natuurlijke rampen of ongevallen met veel schade, terwijl oudere kinderen meer angstreacties zeggen te hebben bij conceptuele nieuwsonderwerpen die niet direct getoond worden, met name misdaad en agressie. Nieuwsfragmenten over misdaad en agressie tonen zelden de echte misdaad maar eerder de gevolgen ervan (zoals een slachtoffer dat op de grond ligt of omstaanders die emotionele reacties vertonen). Zulke nieuwsfragmenten vereisen een bepaalde mate van inzicht van de kijker, die impliciet moet afleiden wat er gebeurd is. Jongere kinderen zijn vaak nog niet in staat af te leiden dat er iets ernstigs is gebeurd, waardoor ze minder snel angstig worden van nieuwsfragmenten over zulke onderwerpen (Smith & Wilson, 2009). Volgens Smith en Wilson weten oudere kinderen bovendien dat natuurlijke rampen en ongevallen zelden voorkomen en vaak geografisch beperkt zijn, waardoor het voor hen makkelijker is om die bedreigingen te minimaliseren. Misdaad en agressie langs de andere kant zijn willekeurig en kunnen overal gebeuren, waardoor de oudere kinderen die gebeurtenissen moeilijker langs zich neer leggen.

Walma van de Molen, Valkenburg en Peeters (2002) vonden in hun onderzoek echter het tegenovergestelde, namelijk dat angstreacties bij televisienieuws verminderen naarmate kinderen ouder worden. Dit spreekt ook eerder onderzoek van Cantor en Nathanson (1996)

tegen. Zelf halen ze het verschil in nieuwsconsumptie aan als reden voor die onverwachte resultaten:

This contradictory result might be explained by younger and older children's differential exposure to television news. Our study showed that approximately half of the younger children did not watch adult television news (in comparison to only 13% of the older children). If we had included those children who never watch adult news in our analyses, children's fright reactions would have increased with age. However, in our opinion, such an analysis would have seriously underestimated younger children's fright reactions to news content. (Walma van der Molen, Valkenburg, Peeters, 2002, p. 313)

Een tweede belangrijke variabele is geslacht, waarover beide onderzoeken wel gelijkaardige resultaten vonden. Meisjes rapporteren meer angstig te zijn dan jongens bij het bekijken van televisienieuws (Smith & Wilson, 2009; Walma van der Molen, Valkenburg, & Peeters, 2002). Voor dit verschil bestaan twee mogelijke verklaringen. Langs de ene kant is het mogelijk dat er inderdaad een verschil bestaat tussen de geslachten, en dat meisjes effectief meer angstreacties hebben bij het bekijken van televisienieuws. Langs de andere kant kan sociale wenselijkheid echter ook een rol spelen: meisjes mogen hun emoties laten zien, terwijl jongens afgeraden wordt hun emoties te tonen. "Whereas boys are expected to behave in a masculine way, girls are allowed, or sometimes even encouraged, to show their emotions, worries and vulnerabilities" (Walma van der Molen, Valkenburg, & Peeters, 2002, p. 313). Ook Smith en Wilson halen deze mogelijke tweede verklaring aan, en zijn van mening dat aan meisjes wordt geleerd dat het tonen van emoties sociaal aanvaard is, en daarom het misschien makkelijker vinden om hun emoties kenbaar te maken. Zowel Walma van der Molen, Valkenburg en Peeters als Smith en Wilson vermelden de twee mogelijke verklaringen, maar geen van beide onderzoeken kiest echter duidelijk een van de twee verklaringen en laten beide opties open.

2.2.2 Trooststrategieën

Omdat kinderen vaak in een familiecontext naar het nieuws kijken, zijn hun ouders de aangewezen personen om de emotionele reacties van hun kinderen te overzien en (indien nodig) bij te sturen. Uit onderzoek van Buijzen, Walma van der Molen en Sondij (2007) blijkt dat ouders hiervoor drie strategieën kunnen toepassen: actieve mediatie, restrictieve mediatie en "social coviewing". Bij actieve mediatie gaan de ouders actief met hun kinderen praten over wat ze net gezien hebben op televisie. Restrictieve mediatie houdt in dat ouders regels

vastleggen over wat hun zoon/dochter al dan niet mag zien. Er bestaan verschillende graden van restrictieve mediatie: ouders kunnen hun zoon/dochter verbieden om naar een enkel nieuwsfragment te kijken (lage restrictieve mediatie), of ouders kunnen verbieden om überhaupt naar een nieuwsuitzending te kijken (hoge restrictieve mediatie). In tegenstelling tot de eerste twee technieken is de derde techniek passief: bij “social coviewing” kijken ouders en kinderen simpelweg samen naar een programma, zonder dat daarbij regels opgesteld worden of gepraat wordt. Eerder onderzoek naar agressie van kinderen veroorzaakt door mediagebruik wijst echter uit dat “social coviewing” enkel succesvol kan zijn als het gepaard gaat met commentaar van de ouders, waardoor het dus meer bij actieve mediatie aanleunt (Buijzen, Walma van der Molen, & Sondij, 2007). “Social coviewing” lijkt daarom geen goede techniek om emotionele reacties van kinderen te mediëren.

Actieve mediatie en restrictieve mediatie hebben wel een invloed op de emotionele gemoedstoestand van kinderen, al lijkt actieve mediatie succesvoller dan restrictieve. In het onderzoek van Buijzen, Walma van der Molen en Sondij naar de emotionele reacties van kinderen na de moord op filmmaker Theo Van Gogh (2007) rapporteerden kinderen na actieve mediatie minder emotionele reacties, terwijl kinderen na restrictieve mediatie net hevigere en intensere emotionele reacties rapporteerden. Uit de resultaten bleek echter dat enige voorzichtigheid nodig is, aangezien actieve mediatie ook kon leiden tot intensere angstgevoelens. Buijzen, Walma van der Molen en Sondij zagen hier twee potentiële oorzaken voor. Een eerste mogelijke oorzaak is dat kinderen die hevigere emotionele reacties hadden na het horen van het nieuws meer geneigd waren om met hun ouders te praten. Als dit het geval is, is actieve mediatie dus een gevolg van reeds bestaande intense emotionele reacties. Een tweede mogelijkheid is echter dat er een omgekeerd causaal verband bestaat tussen actieve mediatie en de intensiteit van de emotionele reacties. Op het moment dat ouders met hun kinderen praten, laten ze hun eigen emotionele reacties zien aan hun zoon/dochter en bestaat bovendien de kans dat ze extra (alarmerende) informatie doorgeven. Een gesprek met de ouders kan dus een bijkomende bron zijn van angst (Buijzen, Walma van der Molen, & Sondij, 2007).

Buijzen, Walma van der Molen en Sondij (2007) besluiten dat actieve mediatie geen goede techniek is als het kind een lage nieuwsconsumptie heeft en waarschijnlijk niet veel weet over eventueel alarmerende gebeurtenissen. Bij kinderen met een hoge nieuwsconsumptie is actieve mediatie wel aangewezen, aangezien zij toch al over veel informatie beschikken. Ook De Cock (2012) merkt op dat actieve mediatie “geen magische oplossing is voor angst of verdriet veroorzaakt door het nieuws maar een zeer complex en divers concept is” (p. 498, eigen

vertaling). Actieve mediatie leidt niet automatisch tot een vermindering van emotionele reacties. De Cock argumenteert dat de exacte inhoud van de actieve mediatie een rol speelt: het kan zijn dat de woorden van ouders hun zoon/dochter wel helpen om de gebeurtenissen wel beter te begrijpen, maar niet helpen om emotionele reacties te verminderen (maar soms zelfs vergroten). Actieve mediatie lijkt bovendien vaak toegepast te worden bij uitzonderlijk extreme en dramatische gebeurtenissen (zoals een aanslag of natuurramp), en zelden of nooit na een typische alledaagse nieuwsuitzending. Dat speelt mogelijk ook een rol bij de zelfrapportering van de intensere emotionele reacties van kinderen na actieve mediatie: het is aan te nemen dat kinderen na een gewoon journaal minder emotionele reacties vertonen dan na een journaal met uitzonderlijke alarmerende beelden (De Cock, 2012). Uit hetzelfde onderzoek van De Cock blijkt bovendien dat kinderen na actieve mediatie intenser verdriet rapporteren dan kinderen zonder actieve mediatie.

Restrictieve mediatie leidt vaak niet tot het beoogde effect, maar eerder het omgekeerde (nl. meer angst en verdriet bij kinderen) (Buijzen, Walma van der Molen, & Sondij, 2007; De Cock, 2012). Buijzen, Walma van der Molen en Sondij vonden dat kinderen met hoge restrictieve mediatie meer angstgevoelens rapporteren. Hiervoor zagen ze twee mogelijke verklaringen. Bij uitzonderlijke gebeurtenissen is de kans groot dat die kinderen via een andere bron (leeftijdsgenoten, school, het overhoren van gesprekken, ...) toch aan informatie komen, ondanks de inspanning van de ouders. Door het beschermende gedrag zijn de kinderen alerter en gevoeliger voor het negatieve nieuws, waardoor het een grotere impact heeft. Een andere mogelijkheid is dat kinderen die ondanks restrictieve mediatie van de ouders toch het nieuws hebben vernomen minder geneigd zijn om met hun ouders te gaan praten over hun emotionele gevoelens, aangezien de ouders niet wilden dat hun zoon/dochter op de hoogte was. Er is dus geen kans op actieve mediatie om de intensiteit van de negatieve gevoelens te verminderen (Buijzen, Walma van der Molen, & Sondij, 2007). De Cock (2012) treedt deze mogelijke verklaringen bij, en vond bovendien dat ook partiële restrictieve mediatie kan resulteren in meer angstgevoelens.

Niet enkel ouders proberen bij uitzonderlijke gebeurtenissen emotionele reacties te mediëren, ook televisiemakers van het jeugdjournaal passen trooststrategieën toe. Die trooststrategieën worden later in deze literatuurstudie meer uitgewerkt.

2.3 Nieuwsselectie

Voordat er dieper ingegaan kan worden op de verschillen tussen jeugd- en volwassenenjournaal, is een analyse van de inhoud van beide programma's gepast. Onderwerpen voor een journaal (zowel jeugd- als volwassenenjournaal) worden geselecteerd op basis van verschillende nieuwswaarden. Het basiswerk van wetenschappelijk onderzoek naar nieuwswaarden is 'The structure of foreign news' door de Noorse onderzoekers Galtung en Ruge (1965). Zij onderzochten wanneer buitenlandse gebeurtenissen nieuws worden en stelden daarvoor twaalf factoren op die een belangrijke rol spelen (zie tabel 2).

Tabel 2: Factoren die een rol spelen in de selectie van buitenlands nieuws (Galtung & Ruge, 1965)

1. Frequentie: gebeurtenissen die een soortgelijke frequentie hebben als het nieuwsmedium worden waarschijnlijker geselecteerd als nieuws.
2. Drempelwaarde: gebeurtenissen moeten een bepaalde drempel overschrijden vooraleer ze opgenomen worden (bijvoorbeeld hoe gruwelijker een moord of hoe meer slachtoffers in een ongeval, hoe meer kans er is dat ze als nieuwswaardig beschouwd worden).
3. Ondubbelzinnigheid: hoe minder ambigu de gebeurtenissen zijn, hoe waarschijnlijker ze opgenomen worden als nieuws.
4. Betekenisvol: culturele gelijkenissen met het land van het medium spelen mee in de selectie van buitenlands nieuws.
5. Het verwachte: gebeurtenissen waarvan het verloop makkelijk te voorspellen is worden makkelijker geselecteerd.
6. Onverwachtheid: verrassende of bijzondere gebeurtenissen hebben meer kans om geselecteerd te worden als nieuws.
7. Continuïteit: zodra gebeurtenissen het nieuws halen, blijven ze in het nieuws (ook al daalt het belang).
8. Compositie: gebeurtenissen moeten passen of tegenwicht geven bij de andere artikels van het medium.
9. Elitestaten: gebeurtenissen in elitestaten of acties van elitestaten worden waarschijnlijker opgenomen.
10. Elitepersonen: acties van bekende personen worden als grotere consequenties ervaren.
11. Personificatie: nieuws wordt vaker gepresenteerd als acties van bepaalde personen dan als gevolgen van sociale krachten.
12. Negativiteit: negatief nieuws wordt vaker opgenomen dan positief nieuws

Op basis van de twaalf gevonden factoren stelden Galtung en Ruge (1965) drie hypothesen op over nieuwsselectie, nieuwsvervorming en de uiteindelijke nieuwsconsumptie. Een eerste hypothese is dat hoe meer factoren op een gebeurtenis van toepassing zijn, hoe aannemelijker het is dat de gebeurtenis opgenomen wordt door een nieuwsmedium ("selectie"). Een tweede

stelling houdt in dat zodra een newsitem geselecteerd is, de nieuwswaarde (die voor de selectie zorgde) beklemtoond zal worden (“vervorming”). Ten slotte stelden de onderzoekers dat het selectieproces en het vervormingsproces zowel door de journalisten als door de lezers/kijkers uitgevoerd worden (“replicatie”) (Galtung & Ruge, 1965, p. 71).

Het artikel van Galtung en Ruge blijft het basiswerk over nieuwswaarden, maar het is echter maar de vraag hoe relevant en actueel de aangehaalde nieuwswaarden vandaag zijn. In 2001 verscheen een nieuwe studie over nieuwswaarden van Harcup en O’Neill. Zij onderzochten de bruikbaarheid van de twaalf factoren opgesteld door Galtung en Ruge, niet enkel voor de selectie van buitenlands nieuws, maar ook voor de selectie van binnenlands nieuws en andere verhalen. Op hun beurt selecteerden Harcup en O’Neill tien factoren die meespelen in nieuwsselectie (zie tabel 3). De factoren van Harcup en O’Neill (2001) vertonen veel gelijkenissen met het werk van Galtung en Ruge (1965). Beide artikels halen ‘slecht nieuws’, ‘continuïteit’, ‘elite’, en ‘entertainment’ aan als belangrijke onderdelen van nieuwsselectie. Bovendien zijn ‘verrassing’ en ‘relevantie’ vergelijkbaar met respectievelijk ‘onverwachtheid’ en ‘betekenisvol’. Er zijn echter ook heel wat verschillen. Zo voegen Harcup en O’Neill ‘goed nieuws’, ‘grootte’, en ‘agenda van het medium’ toe (in het vet aangeduid), terwijl ‘frequentie’, ‘drempelwaarde’, ‘personificatie’, en ‘compositie’ achterwege werden gelaten.

Tabel 3: Factoren van nieuwsselectie (Harcup & O’Neill, 2001, p. 278–279).

1. **Machtse elite**: verhalen over machtige individuen, organisaties of instituties.
2. **Beroemdheden**: verhalen over bekende personen.
3. **Entertainment**: verhalen over seks, human interest, dieren, drama, of verhalen mogelijkheid bieden tot humor, afbeeldingen of grappige krantenkoppen.
4. **Verrassing**: verhalen die verrassen of contrasteren met eerdere gebeurtenissen.
5. **Slecht nieuws**: negatieve verhalen (over conflicten, ongelukken e.d.)
6. **Goed nieuws**: positieve verhalen
7. **Grootte**: verhalen die significante gevolgen hebben of met een grote potentiële impact.
8. **Relevantie**: verhalen over onderwerpen die relevant lijken voor het doelpubliek.
9. **Continuïteit**: vervolg van verhalen die reeds in het nieuws zijn.
10. **Agenda van het medium**: verhalen die passen bij de eigen agenda van het medium.

Sinds 2001 is door de opkomst van technologie en sociale media het medialandschap echter opnieuw grondig veranderd. In 2016 verscheen daarom een nieuwe versie van het artikel van Harcup en O’Neill, met een heroverweging van de tien opgestelde nieuwswaarden uit 2001. Door de opkomst van online nieuws en sociale media krijgen journalisten onmiddellijk

feedback van de nieuwsgebruiker over hun nieuwsselectie (Harcup & O'Neill, 2016). Nieuwsgebruikers hebben bijgevolg meer inspraak. Bovendien heeft het publiek ook meer mogelijkheden om nieuws te verspreiden, door het delen via sociale media, wat gevolgen heeft voor de inhoud en presentatie van het nieuws (Harcup & O'Neill, 2016).

Tabel 4: Factoren van nieuwsselectie (Harcup & O'Neill, 2016, p. 13)

1. **Exclusiviteit:** verhalen gegenereerd door of in primeur beschikbaar voor het medium.
2. Slecht nieuws
3. **Conflict:** verhalen over controversie, ruzies, gevechten, oorlog e.d.
4. Verrassing
5. **Audiovisueel:** verhalen met foto's, video's, audio, of infographics.
6. **"Shareability":** mate waarin een verhaal waarschijnlijk online gedeeld zal worden door het publiek.
7. Entertainment
8. **Drama:** verhalen over meeslepende ontrafelende gebeurtenissen zoals ontsnappingen, ongelukken, vermiste personen en rechtszaken.
9. Continuïteit
10. Machtselite
11. Relevantie
12. Grootte
13. Beroemdheden
14. Goed nieuws
15. Agenda van het medium

Harcup en O'Neill (2016) voegden vijf extra factoren toe aan hun 10 eerder opgestelde factoren. twee daarvan, 'audiovisueel' en 'shareability', hebben te maken met de opkomst van sociale media. De factor 'conflict' was eerder een onderdeel van 'slecht nieuws' maar is in 2016 een aparte categorie geworden. Ten slotte zijn ook de factoren 'drama' en 'exclusiviteit' toegevoegd. Harcup en O'Neill stellen echter dat de aangehaalde factoren soms betwist kunnen worden, door verschillende redenen, zoals een gebrek aan tijd, subjectieve invloeden op de journalist (zowel sociaal, ideologisch als cultureel), de werkomgeving, en het doelpubliek.

De tot nog toe aangehaalde onderzoeken voor nieuwsselectie focusten vooral op geschreven pers en niet op audiovisueel televisienieuws, en zeker niet op het jeugdjournaal. Van Bellingen (2016) voerde kwantitatief onderzoek naar de gehanteerde nieuwswaarden bij Het Journaal en Karrewiet. De twee journaals vertoonden geen verschillen met betrekking tot de factoren 'frequentie', 'aanwezigheid van het onverwachte', 'verwijzing naar elitelanden' en 'verwijzing naar personen'. Andere nieuwswaarden zorgden echter wel voor verschillen. De factoren

‘drempelwaarde’, ‘zinnelijkheid’, ‘continuïteit’, ‘compositie’, ‘verwijzing naar elitepersonen’, en ‘verwijzing naar het negatieve en relevantie’ kwamen vaker terug in het volwassenenjournaal dan bij Karrewiet. Omgekeerd worden de nieuwsfactoren ‘positief nieuws’ en ‘entertainment’ vaker in acht genomen door het jeugdjournaal. Van Bellingen concludeert daarop dat “het jeugdjournaal Karrewiet meer belang [hecht] aan het selecteren van positieve, luchtigere nieuwstopics terwijl Het Journaal meer belang hecht aan het selecteren van overwegend negatieve en zware nieuwsberichten (Van Bellingen, 2016, p. 48). Van Bellingen stelde ten slotte ook vast dat de aard van het nieuws van beide journaals verschilt: Karrewiet selecteert vooral positief nieuws, terwijl Het Journaal eerder negatief nieuws selecteert.

2.4 Verschillen tussen jeugd- en volwassenenjournaal

Het jeugdjournaal en het volwassenenjournaal verschillen op bepaalde vlakken duidelijk van elkaar. Zo passen jeugdjournaals verschillende trooststrategieën toe om een shockeffect te vermijden (4.1) en is er in het jeugdjournaal meer semantische overlap dan in het volwassenenjournaal (4.2). Bovendien geeft het jeugdjournaal meer inhoudelijke achtergrond en ligt de focus er naast informeren ook op entertainen (4.3). Op het einde van dit deel (4.4) is er een korte vergelijking tussen Het Journaal voor volwassenen en het jeugdjournaal Karrewiet, de programma’s die in dit onderzoek gebruikt zullen worden.

2.4.1 Trooststrategieën van jeugdjournaals

Net zoals bij volwassenenjournaals is het primaire doel van jeugdjournaals de kijkers informeren over actuele gebeurtenissen. Een groot deel van die actuele gebeurtenissen zijn echter gewelddadig en/of angstaanjagend voor kinderen. Dat zorgt vaak voor een tweestrijd bij de makers van een jeugdjournaal: langs de ene kant selecteren zij onderwerpen op basis van hun nieuwsaarde (waarbij negativiteit een grote rol speelt, zie supra), maar langs de andere kant willen ze hun publiek beschermen tegen hevige emotionele reacties (Walma van der Molen & De Vries, 2003). Om ervoor te zorgen dat kinderen niet van streek raken door de items die ze zien in een jeugdjournaal, passen de makers een aantal trooststrategieën toe. Door zulke strategieën toe te passen, kunnen nieuwsmakers harde informatie/beelden verzachten en kaderen voor de kijkende kinderen. Walma van der Molen en De Vries (2003, p. 8-9) geven in hun artikel een overzicht van zulke mogelijke trooststrategieën. De volgende alinea’s geven een korte samenvatting van de belangrijkste trooststrategieën op programma-, item- en beeldniveau.

A Programmaniveau

Op programmaniveau kunnen 2 soorten trooststrategieën worden toegepast. Een eerste is het vermijden van expliciet gewelddadige onderwerpen. Daarnaast kan een shockeffect vermeden worden met de sandwichformule, die inhoudt dat serieuze onderwerpen afgewisseld worden met luchtige onderwerpen. Luchtige en humoristische informatie verzacht namelijk de voorgaande zwaardere onderwerpen (Walma van der Molen & De Vries, 2003).

B Itemniveau

Op itemniveau kunnen makers van jeugdjournaals drie mogelijke trooststrategieën toepassen. Een eerste is uitleg van experts invoegen in de reportage. Experts kunnen kijkende kinderen uitleggen dat ze niet de enige met angstige of verdrietige gevoelens zijn, en eventueel dat de gebeurtenissen veraf of zelden gebeuren. Op die manier beseffen kinderen dat de kans dat zij zelf slachtoffer worden van soortgelijke gebeurtenissen klein is. Een volgende strategie is framing van de gebeurtenissen uit kindperspectief, waarbij kinderen het woord krijgen in de reportage. Op die manier wordt de informatie voor de kijkende kinderen tastbaarder. Bovendien eindigen verhalen van kinderen vaak op een positieve noot. Een derde strategie op itemniveau is aandacht geven aan de reacties van de kijkers. Door duidelijk te maken dat andere jonge kijkers ook negatieve gevoelens ervaren, weet het publiek dat ze niet alleen staan met hun gevoelens, en ontstaat er een soort van “collectieve rouw” (Walma van der Molen & De Vries, 2003, p. 9)

Aan deze trooststrategieën van Walma van der Molen en De Vries kan nog een extra strategie worden toegevoegd. Steenacker (2016) ontdekte in haar kwalitatieve analyse van het jeugdjournaal Karrewiet dat de sandwichformule ook op itemniveau wordt toegepast. Bij de berichtgeving naar aanleiding van de aanslagen in Parijs werd namelijk een “negatief nieuwsfeit beëindigd op een positieve noot en dit gebeurde vaak door de nadruk te leggen op het vertrouwen in de hulp- en politiediensten en de solidariteit die voortkomt uit de gebeurtenissen” (Steenacker, 2016, p. 44). In totaal kunnen makers van jeugdjournaals dus vier mogelijke trooststrategieën toepassen op itemniveau.

C Beeldniveau

Ten slotte zijn er 4 soorten mogelijke trooststrategieën op beeldniveau. Makers kunnen expliciet gewelddadige beelden (zoals lichamen, bloed of schreeuwende mensen) vermijden, een verder afgelegen invalshoek van de camera kiezen als er toch gewelddadig materiaal uitgezonden wordt, minder hevige geluiden (zoals dramatische muziek of schreeuwende mensen) laten

horen, en gewelddadige fragmenten niet steeds herhalen. Elk van deze strategieën zorgt ervoor dat het shockeffect van de gebeurtenissen op de kinderen afneemt.

2.4.2 Semantische overlap

Een volgend verschil tussen jeugd- en volwassenenjournaals is de mate waarin klank en beeld van de reportages overeenstemmen. Walma van der Molen en Van der Voort (2000a) vonden dat jeugdjournaals een grotere semantische overlap hebben dan volwassenenjournaals. Een semantische overlap houdt in dat verbaal precies hetzelfde wordt verteld als er op dat moment op beeld te zien is, en zo een van de twee redundant wordt aangezien beeld en geluid dezelfde betekenis geven. De inhoud wordt op die manier tweemaal gecodeerd en doorgegeven aan het publiek. Door de semantische overlap in items is het makkelijker voor het publiek om de inhoud van het item te onthouden (Walma van der Molen & Van der Voort, 2000a). In volwassenenjournaals is er minder sprake van zo'n semantische overlap, daarin gaan vaak "standard news pictures" gepaard met een voice-over waarin het nieuws verteld wordt (Walma van der Molen & Van der Voort, 2000a, p. 134). De standaardbeelden (bijvoorbeeld een politicus die aankomt aan het parlement) kunnen wel (gedeeltelijk) gerelateerd zijn aan wat verbaal verteld wordt, maar de kern van de boodschap zit enkel in het verbale deel. De inhoud wordt dus slechts eenmaal gecodeerd en doorgegeven aan het publiek.

Door een redundante semantische overlap tussen beeld en klank wordt de inhoud tweemaal opgeslagen in de hersenen van het publiek. De verbale code en de visuele code worden namelijk apart opgeslagen in twee aparte delen van de hersenen (Walma van der Molen & Van der Voort, 2000b). Dat zorgt ervoor dat informatie beter onthouden en later herinnerd wordt, aangezien de visuele code tijdens het herinneringsproces als een extra en versterkend signaal werkt voor de verbale code. Dit versterkend proces werkt echter alleen als de verbale en visuele informatie dezelfde inhoud bevatten. Als de visuele informatie niet volledig correspondeert met de verbale informatie, wordt het aandachtig vermogen van het publiek overschreden en werkt de visuele boodschap zelfs afleidend voor de verbale kernboodschap (Walma van der Molen & Van der Voort, 2000b).

2.4.3 Achtergrondinformatie en vermakelijkheid

Kinderen zijn beginners wat betreft nieuwsconsumptie in vergelijking met volwassenen. Ze hebben nog niet veel kennis, zowel over het genre als over politieke, economische of andere

wereldgebeurtenissen. Kinderen hebben daarom meer achtergrond nodig bij de items van een journaal, voordat ze de eigenlijke inhoud kunnen begrijpen (Buckingham, 1979). Volwassenen zijn al langer vertrouwd met het genre en worden verondersteld meer achtergrondkennis te hebben, waardoor zij minder uitleg nodig hebben bij alledaagse onderwerpen.

Volwassenen hebben bovendien een ‘gevoel van burgerplicht’ om op de hoogte te zijn van problemen in de samenleving, en kijken om die reden doorgaans vaker naar het journaal. Kinderen hebben zo’n verantwoordelijkheidsgevoel meestal nog niet:

Where adults may retain some sense of civic duty—a sense of their responsibility as 'good citizens'—and, hence, some degree of motivation to keep up with the news, children may experience no such impulses. To a greater extent, perhaps, than adults, children have to be enticed to watch. They have to be 'entertained' as well as 'informed' in ways which reflect their existing enthusiasms and cultural experiences.

(Buckingham, 1979, p. 120)

Het jeugdjournaal moet dus naast informerend ook nog amuserend zijn, zodat kinderen er vaker op afstemmen. Nieuwsmakers van jeugdjournaals weten dit zelf ook, en gaan daarom in hun nieuwsselectie actief op zoek naar verhalen die “levendig”, “upbeat” en “visueel entertainend” zijn (Matthews, 2009, p. 557). Daarnaast proberen nieuwsmakers de verhalen ook te linken aan algemene veronderstelde interesses van het jonger publiek. Zo rapporteert Matthews (2009) dat het Britse jeugdjournaal startte vanuit de interesse van kinderen voor dieren, en een item over watervervuiling linkte aan het gevaar voor vissen. De makers van het Vlaamse jeugdjournaal Karrewiet laten zich in hun nieuwsselectie leiden door de vraag “Waar spreken kinderen op de speelplaats over?” (D’hanens, z.j.)

2.4.4 Het Journaal en Karrewiet

In dit onderzoek zijn een volwassenenjournaal en jeugdjournaal van dezelfde zender vergeleken. Omdat Karrewiet in Vlaanderen het enige jeugdjournaal is, viel de keuze voor het volwassenenjournaal op ‘Het Journaal’ van de openbare Vlaamse Radio- en Televisieomroep (VRT). De redacties van de twee programma’s liggen beide op de nieuwsdienst van de VRT, en het is aan te nemen dat beide redacties toegang hebben tot dezelfde informatiebronnen.

Het Journaal was het eerste Vlaamse journaal en werd voor het eerst uitgezonden op 31 oktober 1953. Het Journaal van VRT wordt vier keer per dag uitgezonden, om 13 uur, 18 uur (kort journaal), 19 uur en om kwart over 22 uur (op weekdays) of om 23 uur (in het weekend). Uit resultaten van het Centrum voor Informatie over de Media (CIM, www.cim.be) blijkt dat de

meest bekeken uitzending die van 19 uur is, met gemiddeld zo'n 1.100.000 kijkers. Het Journaal doet het daarmee beter dan de concurrerende nieuwsprogramma Het Nieuws van de commerciële zender VTM (om 19 uur gemiddeld 750.000 tot 800.000 kijkers) (CIM, 2017). Een normale uitzending van Het Journaal (om 19 uur) duurt 35 tot 40 minuten. Het programma wordt ook steeds begeleid door een presentator of een presentatrice. Voorts kan de kijker online alle uitzendingen herbekijken of extra informatie opzoeken via de nieuwssite van de VRT (www.vrtnieuws.be).

Op maandag 7 januari 2002 werd Karrewiet gelanceerd als het eerste Vlaamse jeugdjournaal. Het jeugdjournaal Karrewiet wordt elke weekdag uitgezonden op de jongerenzender van de VRT, Ketnet. Elk weekend is er 'De week van Karrewiet', waarin een selectie van de Karrewiet-journaals van de voorbije week opnieuw wordt uitgezonden. Karrewiet wordt elke weekdag uitgezonden rond 18 uur (en herhaald om 19.30 uur), een normale uitzending duurt ongeveer 10 minuten. Ook online is Karrewiet aanwezig via de site van Ketnet (www.ketnet.be/karrewiet). Kinderen kunnen er uitzendingen en reportages herbekijken, maar in tegenstelling tot Het Journaal staat er geen extra (geschreven) informatie online. Kinderen hebben er wel de mogelijkheid om reacties achter te laten op de filmpjes. Een ander verschil met Het Journaal is de afwezigheid van presentatoren. Dit was een bewuste keuze van de oprichters van Karrewiet, om niet vergeleken te worden met het langer bestaande Nederlandse NOS-jeugdjournaal en om te vermijden dat "een volwassene de Ketnet-kijkers zou afschrikken" (De Kock, 2012). Bovendien wil Karrewiet zo veel mogelijk verschillen van Het Journaal, en "niet overkomen als het jeugdjournaal dat aan alle kindjes komt vertellen wat belangrijk is" (D'hanens, z.j.). De doelgroep van het programma is kinderen tussen 9 en 12 jaar, en die doelgroep komt ook vaak zelf aan bod in de uitzendingen als reporter of in interviews. Verder verschilt ook het taalgebruik van Karrewiet met dat van Het Journaal.

Ten slotte is het interessant om de inhoud van beide journaals te vergelijken. Van Bellingen (2016) deed een vergelijkende kwantitatieve inhoudsanalyse van Het Journaal en Karrewiet. Zij concludeerde dat een nieuwsuitzending van Het Journaal gemiddeld 5 keer zo lang duurt dan een uitzending van Karrewiet, en een nieuwsitem van het volwassenenjournaal gemiddeld dubbel zo lang duurt dan een item van het jeugdjournaal. Het Journaal haalt gemiddeld bovendien dubbel zo veel items aan dan Karrewiet. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat Van Bellingen de sportreportages van Het Journaal niet codeerde. Het verschil in totaal aantal items is in werkelijkheid dus nog groter. Van Bellingen onderzocht ook de nieuwstopicsselectie van beide programma's. Het Journaal blijkt vooral aandacht te geven aan items met een hoge

nieuws waarde, zoals politiek nieuws, internationale conflicten en terrorisme, sociale problematiek en verkeer. Karrewiet daarentegen besteedt het meeste aandacht aan sport, kunst en cultuur, dieren en bijzondere verwezenlijkingen van kinderen, items die volgens Van Bellingen een “minder grote drang hebben om gepubliceerd te worden en vooral [dienen] om de burgers te vermaken” (Van Bellingen, 2016, p. 46).

3 Onderzoeksvraag

Zoals in de theoretische achtergrond reeds is aangehaald, kijken sommige kinderen enkel naar het jeugdjournaal, sommigen enkel naar het volwassenenjournaal, en sommigen wisselen af tussen de twee. Waarom Vlaamse kinderen naar welk journaal kijken is echter nog niet wetenschappelijk onderzocht. Dit onderzoek hoopt een antwoord te bieden op die vraag.

Algemene onderzoeksvraag: Verkiezen kinderen uit het vierde leerjaar het jeugdjournaal of het volwassenenjournaal, en wat zijn hun motieven hiervoor?

Uit het theoretisch kader blijkt bovendien dat meisjes vaker angstig zijn na het bekijken van televisienieuws dan jongens. Deze masterproef kijkt of die veronderstelling een invloed heeft op de programmavoorkeuren van meisjes. Kiezen zij vaker dan jongens voor het jeugdjournaal, en met welke reden?

Deelvraag: In welke mate verschillen de voorkeuren en motieven tussen jongens en meisjes van het vierde leerjaar?

Aan de hand van de resultaten kunnen televisiemakers van nieuwsprogramma's de inhoud en gebruikte methoden van hun reportages beter afstemmen op hun doelpubliek. Ook scholen en leerkrachten krijgen dankzij dit onderzoek meer inzicht in de voorkeuren en motieven van kinderen uit het vierde leerjaar, en kunnen daardoor beter inspelen op hun noden.

4 Methodologie

Om te onderzoeken wat de journaalvoorkeuren van kinderen uit het vierde leerjaar zijn, is gekozen voor kwalitatieve diepte-interviews met een gedeeltelijk luidopdenk protocol. Deze masterproef kadert in een groter onderzoek naar nieuwsvoorkeuren van kinderen in Vlaanderen. Hiervoor zijn door twee andere masterstudenten twee parallelonderzoeken uitgevoerd naar nieuwsvoorkeuren van kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar. In samenspraak met de andere masterstudenten zijn een aantal afspraken gemaakt om onze onderzoeken gelijk te laten lopen, waardoor een latere vergelijking makkelijker is.

4.1 Diepte-interview en luidopdenk protocol

Volgens de Smaele (2016) zijn diepte-interviews een goede methode om een complexe problematiek op een meer diepgaande manier aan te pakken dan met een gestandaardiseerde vragenlijst. Mortelmans (2009) kenmerkt een kwalitatief interview als flexibel in aanpak, interactief, met een non-directieve interviewstijl (de interviewer stuurt zo min mogelijk het gesprek) en face-to-face. Bovendien leent de methode zich volgens de Smaele goed om opinies te ontleden en deelaspecten te ontrafelen, en patronen te vinden in attitudes. Samengevat kan met behulp van diepte-interviews een antwoord gevonden worden op waaromvragen, en leent de methode zich goed voor het kwalitatieve onderzoek in deze masterproef.

In deze masterproef worden twee verschillende soorten interviews gehanteerd. Een eerste soort is het ‘focused-interview’, waarbij alle deelnemers van het onderzoek dezelfde ervaring of voorgeschiedenis hebben waarover vragen worden gesteld. In dit onderzoek is die gedeelde voorgeschiedenis het bekijken van dezelfde nieuwsfragmenten van Het Journaal en Karrewiet. Het gefocuste interview vindt plaats in de eerste helft van het interview met het kind, daarna volgt een halfgestructureerd of semigestructureerd interview. Dit deel van het interview focust op de typische nieuwsconsumptie en nieuwsbeleving van de kinderen. Het gaat in deze masterproef om een halfgestructureerd interview omdat de onderwerpen vastliggen, maar de volgorde bepaald wordt door het verloop van het gesprek (de Smaele, 2016). Volgens Mortelmans zorgt een semigestructureerd interview bovendien voor “een sterkere standaardisering van het interview over de verschillende respondenten heen” (Mortelmans, 2009, p. 209), wat de latere analyse en vergelijking vergemakkelijkt.

Een derde techniek die in de diepte-interviews in deze masterproef gebruikt wordt is de luidopdenk methode, waarbij deelnemers worden gestimuleerd tijdens het interview alles te

zeggen wat er in hun hoofd omgaat. Hardop nadenken maakt het begrijpen van taal makkelijker (Kucan & Beck, 1997). De eerste die de luidopdenk methode toepaste was onderzoeker Watson, die probleemoplossend denken onderzocht (Hayes, 1986). De luidopdenk methode vormt een goede aanvulling bij het gefocust interview. In dit onderzoek wordt tijdens het bekijken van de fragmenten aan de deelnemers gevraagd luidop na te denken over wat ze te zien krijgen, zodat nog dieper naar de motieven en voorkeuren gepeild kan worden.

In januari 2017 werd een testinterview afgenomen bij een jongen uit de doelgroep, om eventuele problemen en moeilijkheden op voorhand uit het vragenprotocol te halen. Uit het testinterview bleek dat het luidopdenk protocol en de vragen duidelijk waren voor de deelnemer. Aangezien het interview 27 minuten duurde, wat overeenstemde met de verwachtingen, werden alle opgestelde vragen behouden. Eén vraagformulering werd aangepast. ‘Als je je klas een nieuwsjournaal zou aanraden, welk zou je dan kiezen?’ is veranderd naar ‘Als je je vrienden of klasgenootjes een nieuwsjournaal zou aanraden, welk zou je dan kiezen?’, om de formulering wat duidelijker te maken voor de deelnemers. Daarnaast is ook nog een extra verduidelijking toegevoegd aan het begin van het interview, namelijk dat er geen foute antwoorden zijn en het interview geen toets is die op punten staat. Op die manier worden de deelnemers aangemoedigd om alles te zeggen wat ze denken, en niets te verzwijgen omdat ze bang hebben een fout antwoord te geven. Het testinterview is niet opgenomen in de analyse en uiteindelijke resultaten van deze masterproef.

4.2 Steekproef kinderen

Het onderzoek gebeurde in twee scholen in Vlaanderen, het Molenholleke in Heusden-Zolder (Limburg) en het Heilige-Drievuldigheidscollege in Leuven (Vlaams-Brabant). Er is voor twee verschillende locaties gekozen, een meer landelijke en een meer stedelijke omgeving, omdat omgevingsfactoren mogelijk een rol spelen. Alle interviews zijn in een periode van 2 weken afgenomen. Een kanttekening daarbij is dat hoewel de interviews in Heusden-Zolder en Leuven in een korte periode na elkaar zijn afgenomen, de veranderende actualiteit toch invloed had op de antwoorden van de kinderen. Zo vonden de diepte-interviews in Leuven plaats een week nadat net buiten het treinstation van Leuven een trein ontspoord was, met gewonden en een dodelijk slachtoffer tot gevolg. Die gebeurtenis zat bijgevolg nog vers in het geheugen van de leerlingen van het Heilige-Drievuldigheidscollege op het moment dat de interviews werden afgenomen. Het treinongeval was daardoor een vaak aangehaald voorbeeld in de antwoorden van die leerlingen. De interviews in de school in Heusden-Zolder waren een week vroeger

afgenomen, waardoor de gebeurtenis niet aan bod kwam in de antwoorden van die leerlingen. Een interview duurde gemiddeld 27 minuten.

Omdat het doel van dit onderzoek eerder verkenning is en niet een veralgemeenbaarheid van de resultaten naar de empirische populatie, was een weloverwogen doelgerichte steekproef aangewezen. In samenspraak met de leerkrachten van het vierde leerjaar werden in beide scholen telkens acht kinderen (vier jongens en vier meisjes) geselecteerd om mee te doen met het onderzoek. Selectiecriteria die in acht genomen werden waren onder andere geslacht, interesse in het nieuws, mondigheid om er met een vreemde over te praten, en een al dan niet aanwezig verlangen om deel te nemen. Omdat de deelnemers van dit onderzoek minderjarig waren, werden de ouders van de leerlingen op voorhand gecontacteerd om hun schriftelijke toestemming te geven voordat de kinderen mochten deelnemen aan het onderzoek. Hiervoor is een aantal weken voor het afnemen van de interviews een informed consentformulier meegegeven met de kinderen. Een ouder of voogd moest dat formulier ondertekenen als hij/zij toestemming gaf voor het onderzoek. Het informed consentformulier is opgenomen in de bijlagen. Alle zestien deelnemers (acht meisjes en acht jongens) zaten in het vierde leerjaar. De diepte-interviews zijn in februari 2017 afgenomen, waardoor (met uitzondering van meisje 3 en jongen 1) alle deelnemers 9 jaar waren. Een gedetailleerd overzicht van de deelnemers is te vinden in de bijlagen.

4.3 Fragmenten en vragenlijst

Om het volwassenenjournaal en het jeugdjournaal zo goed mogelijk te kunnen vergelijken kregen de kinderen telkens twee fragmenten over eenzelfde onderwerp te zien, een fragment uit het Journaal en een uit Karrewiet. Omdat verwacht werd dat de fragmenten van het volwassenenjournaal moeilijker zijn, kregen de kinderen iedere keer eerst het fragment van het volwassenenjournaal te zien en daarna pas van het jeugdjournaal. Op die manier kon vermeden worden dat reeds geziene informatie uit het ‘makkelijke’ jeugdjournaal de informatie uit het ‘moeilijkere’ volwassenenjournaal beter te begrijpen zou maken. Na elk fragment moesten de kinderen vragen beantwoorden over de beelden, tekst en andere aspecten van het filmpje. Na elk onderwerp (dus na twee fragmenten) werd aan de kinderen gevraagd welk fragment ze zouden kiezen en waarom. De zes fragmenten werden geselecteerd met het oog op variatie in onderwerp en uiteenlopende gebruikte technieken, om zo een representatieve steekproef te vormen van beide journaals.. Het derde Karrewietfragment is echter een atypisch fragment voor het jeugdjournaal, maar werd opgenomen omdat het een prijs won omwille van zijn helderheid

en creatieve aanpak. De drie onderwerpen en bijbehorende fragmenten worden hieronder kort toegelicht. De fragmenten zijn ook terug te vinden in de bijlagen.

Onderwerp 1: Giraffen in gevaar

Als eerste onderwerp is een onderwerp uit de interessewereld van kinderen gekozen, namelijk dieren, om de deelnemende kinderen vertrouwd te maken met de procedure. In december van vorig jaar raakte bekend dat het Wereldnatuurfonds de giraf de status van 'kwetsbaar' heeft gegeven op hun lijst van bedreigde diersoorten. Zowel Karrewiet als het Journaal namen dit nieuwsfeit op in hun uitzending.

Het fragment van het Journaal dateert van 8 december 2016 en duurt 1 minuut en 13 seconden. Zoals gewoonlijk in Het Journaal wordt het fragment ingeleid door een nieuwslezer, in dit geval Wim De Vilder. Daarna wordt er overgegaan naar beelden van giraffen (zowel in het wild, in natuurparken, als in dierentuinen) maar blijft Wim De Vilder via voice-over extra informatie geven. Na 40 seconden komt de woordvoerder van het WWF in beeld en aan het woord, die de rest van het fragment vult. Tijdens zijn uitleg blijft het beeld op de woordvoerder en wordt er niet afgewisseld met giraffen.

Karrewiet koos voor een heel andere aanpak. Het fragment van het jeugdjournaal dateert ook van 8 december 2016, en duurt slechts 34 seconden. Het wordt overigens niet ingeleid door een presentator. Gedurende het fragment is enkel een voice-over stem te horen, die uitleg geeft over de status van de giraf en hoe het komt dat het dier die status heeft gekregen. Er komen geen mensen in beeld, enkel giraffen die in de natuur en naast gebouwen lopen.

Onderwerp 2: Kinderen op de vlucht

In het verleden is veel onderzoek gevoerd naar de invloed van gewelddadige of angstaanjagende nieuwsuitzendingen op kinderen (zie theoretisch kader). Kinderen angstaanjagende fragmenten laten zien in het kader van een masterproefonderzoek roept echter ethische vragen op. In deze masterproef is daarom gekozen voor een middenweg: de kinderen krijgen een niet al-te-angstaanjagend onderwerp te zien dat wel nog altijd emotionele reacties kan uitlokken. Het onderwerp waarvoor gekozen is, is de problematiek rond minderjarige vluchtelingen. Op 7 september 2016 hadden zowel Het Journaal als Karrewiet een reportage over kinderen op de vlucht in hun uitzending opgenomen. Beide fragmenten zijn heel educatief.

Het fragment van Het Journaal duurt 2 minuten en 17 seconden. Zoals gewoonlijk bij het volwassenenjournaal wordt de reportage ingeleid door een presentator of presentatrice, ditmaal

Hanne Decoutere. Na een korte inleiding verandert het beeld van de presentatrice naar enkele infografieken, die het cijfermateriaal bevattelijker moeten maken voor de kijker (zie figuur 1). Net zoals bij het fragment over giraffen verzorgt de presentatrice de voice-over bij het cijfermateriaal. Na 36 seconden wordt er overgeschakeld naar de eigenlijke reportage, met een andere voice-over stem. Een belangrijke opmerking bij dit fragment is dat het gebruik van infografieken niet representatief is voor een typisch fragment van het volwassenenjournaal. Bovendien is er in het fragment ook af en toe een semantische overlap, wat ook niet standaard is voor het volwassenenjournaal maar wel voor een jeugdjournaal. Zo worden er jonge mannen in beeld gebracht op het moment dat er over jonge mannen gesproken wordt, en krijgt de kijker beelden te zien van vluchtelingen die een wilde rivier oversteken op het moment dat de stem het heeft over het gevaar van de zee voor vluchtelingen. Na een tijdje komt de woordvoerder van Unicef aan het woord en in beeld, die uitleg geeft over de oorzaken en het belang van de problematiek. Het Journaal gebruikt in dit fragment over minderjarige vluchtelingen dus een aantal technieken die verwacht worden bij een jeugdjournaal. In dit onderzoek wordt nagegaan of deze atypische elementen van dit fragment een invloed hebben op de voorkeuren van de deelnemende kinderen.

Figuur 1: Infografieken bij Het Journaal (links) en Karrewiet (rechts)

Het fragment van Karrewiet duurt 1 minuut en 17 seconden. Ook hier wordt gebruik gemaakt van infografieken die het cijfermateriaal ondersteunen en bevattelijker moeten maken voor de kijkertjes (zie figuur 1). In tegenstelling tot bij Het Journaal wordt de reportage bij Karrewiet niet ingeleid door een presentator of presentatrice. In het begin van het fragment worden veel beelden gebruikt die ook in het volwassenenjournaal aan bod kwamen, zoals kinderen naast een treinspoor en een grote groep vluchtelingen die een rivier oversteken. De focus van dit fragment ligt duidelijk op kinderen in opvangcentra, en de meerderheid van de overige beelden zijn gemaakt in asielcentra. Ook in dit fragment is er semantische overlap, zo worden er bijvoorbeeld beelden getoond van kinderen die les krijgen op het moment dat de stem zegt dat

kinderen op de vlucht ook naar school moeten gaan. Opnieuw komt hier ook de woordvoerder van Unicef aan bod, die het laatste woord krijgt in de reportage.

Onderwerp 3: Nationale vakbondsbetoging

Op 24 mei 2016 was er in Brussel een nationale vakbondsbetoging, waarbij 60.000 militanten betoogden tegen de regering Michel en minister van werk Kris Peeters. De betoging vormt het derde en laatste onderwerp waarover de deelnemende kinderen in dit onderzoek nieuwsfragmenten te zien krijgen. Dit onderwerp werd gekozen omwille van de moeilijkheid, en omdat met name de reportage van Karrewiet interessant is voor wetenschappelijk onderzoek.

Het fragment van het Journaal dateert van 24 mei, en duurt 2 minuten en 23 seconden. Presentator Wim De Vilder geeft een inleiding en zijn stemt is de initiële voice-over bij beelden van wandelende betogers. In de reportage komen leden van de verschillende vakbonden aan het woord, die vertellen waarom ze betogen en wat er in hun ogen moet veranderen. Naast beelden van die interviews, is er gekozen voor enkele spraakmakende beelden, zoals een verklede betoger met een bord “Nog langer werken? Dat kan ik (pipo) niet aan!!”, een groep betogers die een pop in de lucht gooien, en een aantal betogers die vanop een rijdend busje slogans tegen de wet Peeters roepen.

Karrewiet gooide het over een heel andere boeg. Het fragment dateert van een week later, 2 juni 2016, en duurt 2 minuten en 12 seconden. De betoging zelf komt enkel in een aantal initiële startbeelden en op het einde van het fragment aan bod, door sfeerbeelden en korte fragmenten van de interviews met vakbondsafgevaardigden. Daartussen krijgen de Karrewietkijkers een klas leerlingen van ongeveer 10 jaar te zien, en worden de termen ‘vakbond’, ‘staken’ en ‘betogen’ expliciet uitgelegd met behulp van een toneeltje. De kinderen spelen in de klas na dat ze niet tevreden zijn op de werkvloer en zich aansluiten bij een vakbond, maar dat de baas (de leerkracht) niet wil luisteren. Uiteindelijk staken en betogen de kinderen, totdat de leerkracht toegeeft. Karrewiet won voor deze reportage de eerste prijs op de Youth News Exchange Meeting, een jaarlijkse bijeenkomst van alle Europese jeugdjournaals van de European Broadcasting Union (De Wolf, 2016). Een belangrijke kanttekening bij dit fragment is dat dit een heel atypische reportage is, en dat Karrewiet niet bij elke betoging zo’n verklarende reportage maakt. Het is echter interessant om na te gaan hoe kinderen op deze reportage reageren, en of kinderen uit het vierde leerjaar deze extra informatie nodig hebben om het nieuws te begrijpen.

Vragenlijst

Op voorhand is een vragenprotocol opgesteld met uitgeschreven vragen, die “dient om in het interview de cruciale onderwerpen aan bod te laten komen” (Mortelmans, 2009, p. 217). Het vragenprotocol heeft als voordeel dat de interviewer aan elke respondent ongeveer dezelfde vraag stelt met dezelfde bewoordingen, waardoor de antwoorden vergelijkbaar worden (Mortelmans, 2009). Mortelmans waarschuwt echter dat door een vragenprotocol de vragen snel geforceerd lijken, en geeft interviewers de raad om de vragen zo natuurlijk mogelijk te stellen.

De zestien deelnemende kinderen kregen na elk fragment vragen over het fragment, de beelden, de tekst op het scherm en de gesproken tekst. De vragenlijst is opgenomen in de bijlagen. Ook werd aan de kinderen telkens gevraagd of ze alle gebruikte woorden begrepen. Bij elk onderwerp waren er bovendien een aantal vragen die specifiek voor dat onderwerp van toepassing waren. Bij het eerste onderwerp werd er gepolst naar de aanwezigheid van de presentator, of de kinderen die als positief of negatief ervaarden. Bij het tweede onderwerp vroeg de onderzoeker aan de kinderen of het fragment herkenbaar was, of ze zich konden inbeelden dat zij een kind op de vlucht waren, en hoe ze zich voelden bij het bekijken van zulke fragmenten. Bij het laatste onderwerp, de nationale betoging, lag de focus ten slotte op de begrijpelijkheid van beide fragmenten. Na het fragment van het volwassenenjournaal werd hen gevraagd of ze alle informatie begrepen. Om te vermijden dat de deelnemende kinderen logen over hun antwoord of sociaal wenselijk antwoorden en niet durfden toegeven dat ze het niet begrepen, werd hen ook gevraagd of ze de kernboodschap konden herhalen. Bij het fragment van Karrewiet werd aan de kinderen gevraagd wat ze vonden van het toneeltje, en of ze de extra informatie nodig hadden.

Na de fragmenten van Het Journaal en Karrewiet over eenzelfde onderwerp werd aan de kinderen gevraagd welk nieuwsfragment ze verkozen en waarom. Daarnaast werd ook gevraagd wat ze dan minder goed vonden aan het andere fragment, en of ze eventueel iets aan het fragment zouden veranderen. Ten slotte kregen ze de vraag welk nieuwsfragment ze het beste begrepen. Deze vragen werden na elk afgerond onderwerp opnieuw gesteld.

Nadat alle 6 fragmenten bekeken waren en alle vragen over de fragmenten gesteld waren, kregen de kinderen nog enkele vragen over hun algemene nieuwsconsumptie en nieuwsvoorkeuren. Zo werd aan de kinderen gevraagd of ze het nieuws graag volgen, hoe ze het nieuws volgen, en of ze er soms over praten en met wie. Daarnaast kregen ze de vraag of ze

liever naar Karrewiet of een volwassenenjournaal kijken. Ten slotte vroeg de onderzoeker welk nieuwsprogramma ze hun klas- en/of leeftijdgenootjes zouden aanraden, en wat de beste leeftijd is om niet meer naar het jeugdjournaal te kijken. De gehele vragenlijst is opgenomen in de bijlagen.

Coderen

Alle 16 interviews zijn verbatim uitgeschreven. Nadien zijn de interviews gecodeerd met behulp van het codeerprogramma Nvivo. Deze masterproef gebruikte een a-priori benadering van coderen, waarbij vertrokken is van een initiële lijst met codes opgesteld vanuit het theoretisch kader en het vragenprotocol (Mortelmans, 2009). De opgestelde codebomen zijn tijdens het coderen aangepast: ontbrekende codes werden toegevoegd, bestaande codes veranderden van inhoud, en codes die niet bleken te werken zijn verwijderd. Na aanpassingen werden de reeds gecodeerde interviews opnieuw gecodeerd aan de hand van de verbeterde codebomen.

5 Resultaten en analyse

De primaire onderzoeksvraag van deze masterproef is welk journaal kinderen van het vierde leerjaar verkiezen, en wat hun motieven hiervoor zijn. Met de resultaten van het gefocuste interview en het semigestructureerde interview kan hierop een duidelijk antwoord gegeven worden: zoals verwacht verkiezen de deelnemende kinderen het jeugdjournaal Karrewiet boven Het Journaal voor volwassenen. Deze conclusie volgt uit een analyse van de resultaten in deel 1. Bij keuze voor Karrewiet speelden een of meerdere elementen van de reportages mee, zoals de beelden, de tekst, de aanwezigheid van een presentator, de begrijpelijkheid, de duur, de gevoelens van de kinderen, en de herkenbaarheid van het fragment. Deze factoren worden dan ook dieper besproken in deel 2. In deel 3 wordt de algemene nieuwsconsumptie van de deelnemende kinderen kort besproken.

5.1 Voorkeuren en motieven

5.1.1 Fragmentvoorkeuren

Tijdens het gefocuste interview werd aan acht meisjes en acht jongens per onderwerp telkens gevraagd welke reportage ze zouden verkiezen. Als een deelnemer niet direct een keuze kon/wou maken, werd hij/zij aangemoedigd dat toch te doen. Hoewel het hier om een kwalitatief onderzoek gaat, en het in die discipline niet gangbaar is om de resultaten in tabellen voor te stellen, is in tabel 5 een overzicht opgenomen van de gekozen fragmenten per deelnemer. Een belangrijke opmerking hierbij is dat veralgemenende conclusies niet uit deze tabel mogen worden getrokken, omdat de steekproef van deelnemende kinderen niet representatief is voor alle Vlaamse kinderen uit het vierde leerjaar. De tabel biedt echter wel kwalitatieve inzichten.

Aangezien alle deelnemers aan dit onderzoek tot de doelgroep van jeugdjournaal Karrewiet behoren en niet tot de doelgroep van Het Journaal, werd verwacht dat alle kinderen steeds het Karrewietfragment zouden verkiezen boven de tegenhanger van het volwassenenjournaal. Uit tabel 5 blijkt dat deze verwachting in de meeste gevallen positief wordt ingevuld. Bij het eerste onderwerp kiest de overgrote meerderheid voor Karrewiet, bij het derde onderwerp zelfs elk kind. Enkel bij het tweede onderwerp zijn de resultaten evenwichtiger: enkele jongens en meisjes verkiezen het Journaalfragment boven de tegenhanger van het jeugdjournaal. In die reportage van Het Journaal is echter een aanpak toegepast die doorgaans door het jeugdjournaal gebruikt wordt, namelijk een grotere semantische overlap.

Tabel 5: Nieuwsvoorkeuren van de deelnemende kinderen uit het vierde leerjaar

<i>Deelnemers</i>	<i>Onderwerp 1: status van giraffen</i>	<i>Onderwerp 2: minderjarige vluchtelingen</i>	<i>Onderwerp 3: nationale betoging</i>	<i>Algemene keuze</i>	<i>Aanraden aan leeftijdsgenoten</i>
Jongen 1	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Jongen 2	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Jongen 3	Het Journaal	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Het Journaal
Jongen 4	Karrewiet	Het Journaal	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Jongen 5	Karrewiet	Het Journaal	Karrewiet	Karrewiet	Het Journaal
Jongen 6	Karrewiet	Het Journaal	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Jongen 7	Het Journaal	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Jongen 8	Karrewiet	/*	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Meisje 1	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Meisje 2	Karrewiet	Het Journaal	Karrewiet	Het Journaal	Het Journaal
Meisje 3	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Meisje 4	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Meisje 5	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Meisje 6	Karrewiet	Het Journaal	Karrewiet	Karrewiet	Karrewiet
Meisje 7	Karrewiet	Het Journaal	Karrewiet	/*	Karrewiet
Meisje 8	Karrewiet	Het Journaal	Karrewiet	Het Journaal	Het Journaal

*Vond beide fragmenten even goed en wilde na herhaaldelijk aandringen geen keuze maken.

Een algemeen vaak aangehaalde reden om voor het jeugdjournaal te kiezen, bij elk onderwerp, was dat Karrewiet voor kinderen bestemd is. Het is waarschijnlijk dat een aantal deelnemende kinderen uit sociale wenselijkheid voor Karrewiet kiezen, omdat dat nieuwsprogramma ‘voor kinderen gemaakt is’.

Jongen 6 (over onderwerp 1):

GE: “En als je nu een van de 2 fragmenten moest kiezen, welk zou je dan kiezen?”

IR: “Euhm Karrewiet.”

GE: “Karrewiet en waarom?”

IR: “Omdat dat voor kinderen is en dat vind ik leuker.”

Wanneer er dan werd doorgevraagd naar het achterliggende motief, kwamen echter andere redenen aan het licht:

Jongen 6 (vervolg):

GE: “En waarom is dat? Hoe doen ze dat het voor kinderen is?”

IR: “Euhm, dat is altijd al voor kinderen geweest en ... En ze hebben dan, ja het is korter en ze geven coolere dingen die leuk zijn voor het kinderen. Bijvoorbeeld op het einde is er altijd wel iets zoals bergbeklimmen of zo met muziek en dat heet het nieuws niet het journaal.”

IR: “Wat vond je dan minder goed aan Het Journaal aan het stukje over giraffen?”

GE: “Euhm,... Ik denk dat het gewoon ervan af hangt dat het voor kinderen is en dat ik Karrewiet dan leuker vind want voor de rest maakt dat voor mij niet uit.”

Jongen 6 koos dus voor Karrewiet, niet omdat hij specifiek het fragment over de giraffen beter vond dan dat van Het Journaal, maar omdat hij het jeugdprogramma in het algemeen verkiest boven het volwassenenprogramma omdat het voor kinderen bedoeld is. In deel 2 van deze analyse worden andere mogelijke motieven gedetailleerd toegelicht.

5.1.2 Algemene voorkeuren

Op het einde van het interview werd gevraagd aan alle deelnemende kinderen welk journaal ze verkiezen als ze algemeen moeten kiezen tussen Het Journaal en Karrewiet. Net zoals bij de journaalvoorkeuren van de fragmenten zijn de resultaten weergegeven in tabel 5. Uit de antwoorden blijkt dat ook algemeen Karrewiet de voorkeur krijgt van kinderen uit het vierde leerjaar. Het belangrijkste en meest aangehaalde motief om voor het jeugdjournaal te kiezen was begrijpelijkheid (jongen 1, jongen 4, jongen 5, jongen 7, meisje 1, meisje 3, meisje 4, meisje 6). De deelnemende kinderen gaven aan dat ze Karrewiet in het algemeen beter begrijpen en dat er in de reportages minder moeilijke woorden aan bod komen. Een ander gerapporteerd motief was dat het jeugdjournaal leuker is dan het volwassenenjournaal. Jongen 5 is bijvoorbeeld positief over de manier waarop Karrewiet het journaal meestal afsluit met een leuke uitsmijter:

Jongen 5:

IR: “En kijk je liever naar Karrewiet dan naar het journaal?”

GE: “Allebei.”

IR: “En als je echt zou moeten kiezen?”

GE: “Karrewiet soms omdat daar meer dingetjes in staan die ik begrijp en op het einde is er altijd zo iets speciaal ofzo.”

IR: “Oké, wat is volgens jou het grootste verschil tussen Karrewiet en Het Journaal?”

GE: “Karrewiet daar geven ze meer uitleg voor kinderen want dat is echt bedoeld voor kinderen. En Het Journaal dat is voor volwassenen die begrijpen dat meer.”

Ook jongen 4, jongen 6, meisje 3 en meisje 5 vinden Karrewiet “leuker” dan Het Journaal. Meisje 5 vindt het bovendien een pluspunt dat in het jeugdjournaal veel kinderen aan bod komen:

Meisje 5:

IR: “Oké, welk kijk je liever: Karrewiet of Het Journaal?”

GE: “Karrewiet.”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat is veel leuker *enzo* om naar te kijken, en dat is ook met kinderen en dan weet je echt wel hoe die kinderen er zich bij voelen.”

De beelden vormen een derde motief. Jongen 1 rapporteert dat in het jeugdjournaal de beelden (en bijhorende tekst) “trager gaan”, wat positief is omdat hij zo “trager kan meevolgen” en “niet zo snel [hoeft] te luisteren.” Dat sluit aan bij het vaak aangehaalde motief van grotere begrijpelijkheid van het jeugdjournaal. Meisje 4 vindt daarnaast dat Karrewiet meer beelden gebruikt, en volgens meisje 3 zijn de beelden van het jeugdjournaal bovendien leuker dan die van het volwassenenjournaal. Dat laatste sluit opnieuw aan bij het tweede motief om algemeen het jeugdjournaal te verkiezen. Ten slotte kiest jongen 8 voor Karrewiet omdat het korter is, en vindt ook jongen 8 Het Journaal te lang. Karrewiet wordt dus om verschillende mogelijke redenen verkozen boven Het Journaal. Vaak was het niet een enkel motief maar eerder een samenspel van meerdere motieven die de doorslag gaf.

Niet alle kinderen deelden echter dezelfde mening. Meisje 2 en meisje 8 verkozen het volwassenenjournaal boven het jeugdjournaal. Hun motief was dat in Het Journaal meer informatie aan bod komt dan in het jeugdjournaal:

Meisje 2:

IR: “Maar op een gewone dag, als je mag kiezen: Karrewiet of het echte journaal?”

GE: “Het echte journaal, want bij Karrewiet, daar zie je heel vaak feiten van wat er gebeurt, maar bij het nieuws zie je echt hoe het gebeurt.”

IR: “En dat vind je beter?”

GE: “Ja. Maar van uitleg zou ik Karrewiet kiezen. Daar zie je veel beter de uitleg bij, het Journaal, dan snap ik er soms niets van.”

IR: “En wat kijk je dan het meeste?”

GE: “Eigenlijk VTM Nieuws.”

Hoewel meisje 2 rapporteert dat ze het jeugdjournaal beter begrijpt (wat in lijn ligt met het eerste motief om het jeugdjournaal te verkiezen), prefereert ze toch het volwassenenjournaal omdat ze in dat journaal meer uitleg krijgt over hoe en waarom de nieuwsfeiten tot stand zijn gekomen. Ook meisje 8 zegt dat ze bij Karrewiet “precies minder [weet] van wat er [bij de nieuwsfeiten] gebeurd is.” Net zoals bij het tweede onderwerp (minderjarige vluchtelingen), speelt het informatiemotief een grote rol in de persoonlijke nieuwsvoorkeuren van kinderen uit het vierde leerjaar. In tegenstelling tot een aantal deelnemers die Karrewiet de voorkeur gaven omdat ze het jeugdjournaal leuker vinden, vindt meisje 2 het positief dat Het Journaal net serieuzer is dan het jeugdjournaal en vaker over serieuze onderwerpen handelt. Dat sluit aan bij het grotere motief dat het volwassenenjournaal meer informatie geeft.

A Aanraden aan leeftijdsgenoten

Wanneer gevraagd werd welk journaal de kinderen zouden aanraden aan hun klas- en/of leeftijdsgenoten, haalt Karrewiet opnieuw de bovenhand. Opnieuw is het vaakst aangehaalde

motief de betere verstaanbaarheid van het jeugdjournaal (jongen 1, jongen 2, jongen 3, meisje 1, meisje 4, meisje 5, meisje 7).

Jongen 2:

IR: “Stel dat je nu aan je leeftijdsgenoten Karrewiet of het Journaal moet aanraden welk van de 2 zou je dan aanraden?”

GE: “Aan m'n vrienden Karrewiet.”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat het meer kindvriendelijk is. En dan begrijpen zij dat misschien ook beter. Dat ze de volgende dag niet komen vragen wat bedoelen ze daarmee *enzo*.”

IR: “Wat bedoel je met kindvriendelijker?”

GE: “Meer voor kinderen gemaakt zo die leggen dat uit voor kinderen. Ze gebruiken minder rare woorden zo van die lange die ik dan niet begrijp.”

Die hogere graad van begrijpelijkheid zorgt er volgens jongen 3 ook voor dat kinderen uit het vierde leerjaar meer kunnen bijleren van het jeugdjournaal. Een tweede motief is opnieuw dat het jeugdjournaal leuker is dan het volwassenenjournaal (jongen 7). Naast de hogere mate van begrijpelijkheid en entertainment, is er echter volgens jongen 6 nog een andere reden om het jeugdjournaal aan te raden. Hij zou Het Journaal niet laten zien, omdat de “dat veel heftiger [is] *enzo*, en dat zou ik mijn klasgenoten niet aandoen.” Ook de mate waarin schokkende beelden en onderwerpen aan bod komen lijkt dus mee te spelen bij de journaalvoorkeuren van kinderen.

Meer dan bij de eigen algemene voorkeuren, kiezen een aantal kinderen Het Journaal om aan te raden aan hun leeftijdsgenootjes. Vier kinderen, twee jongens en twee meisjes rapporteren het volwassenenjournaal aan te raden boven het jeugdjournaal. Opnieuw speelt het informatiemotief de grootste rol bij deze keuze (jongen 5, meisje 2, meisje 8). De twee meisje die om die reden zelf Het Journaal verkozen, raden hun klasgenoten hetzelfde Journaal aan. Interessanter zijn echter de twee jongens die zelf het jeugdjournaal verkiezen, maar toch het volwassenenjournaal aanraden.

Jongen 3:

IR: “Laatste vraag, als je je leeftijdsgenoten zou moeten aanraden om naar Karrewiet te kijken of naar het echte Journaal welk zou je dan kiezen?”

GE: “Het echte Journaal.”

IR: “Ja? Waarom?”

GE: “Omdat we kijken wel altijd naar het Karrewiet nieuws en daar is meestal ander nieuws dan in het echte Journaal. Dus kan ik ze beter aanraden om naar het echte te kijken.”

Ook bij hun keuze speelt het informatiemotief een rol. Om deze opmerking van jongen 3 te kaderen is het belangrijk om te weten dat de deelnemende kinderen van het Molenholleke 's middags naar het jeugdjournaal kijken terwijl ze eten. Jongen 3 raadt daarom het

volwassenenjournaal aan, omdat zijn klasgenoten de informatie uit Karrewiet al weten en Het Journaal nog meer en andere onderwerpen aanhaalt. Op die manier kunnen de kinderen toch nog iets bijleren van het journaal. Ook jongen 5 meent dat de leeftijdsgenoten meer informatie krijgen bij het volwassenenjournaal, omdat de reportages langer zijn.

B Goede leeftijd om over te schakelen

Op de vraag ‘Wat is een goede leeftijd om enkel nog naar Het Journaal te kijken en niet meer naar Karrewiet’ kwamen verscheiden antwoorden. Het meest gerapporteerde antwoord is ongeveer elf of twaalf jaar. Dat komt ongeveer overeen met de bovengrens van de doelgroep van Karrewiet (twaalf jaar). De meerderheid van de deelnemende kinderen van het vierde leerjaar verwachten dus dat ze binnen twee jaar niet meer naar het jeugdjournaal zullen kijken.

Enkele antwoorden sprongen er echter uit. Zo denkt meisje 8 dat kinderen vanaf acht jaar best naar het volwassenenjournaal kijken. Volgens jongen 7 en meisje 6 is de ideale leeftijd dertien jaar. Meisje 5 en meisje 7 vinden echter dat kijkers van het volwassenenjournaal best nog ouder zijn, namelijk achttien jaar, omdat ze op die leeftijd al meer geleerd hebben en het volwassenenjournaal beter kunnen begrijpen. Hoewel achttien jaar al veel ouder is dan de eigenlijke doelgroep van het jeugdjournaal, denkt jongen 8 dat hij zelf op een veel latere leeftijd zal overschakelen:

Jongen 8:

IR: “Ja, en wat is denk je een goede leeftijd om alleen nog maar naar het Journaal te kijken en niet meer naar Karrewiet?”

GE: “Ik zou zeggen, eigenlijk weet ik het niet zo goed. Want als mijn papa, nu die is 42 of 43, als ik nu naar Karrewiet kijk zet die zich daar toch eventjes bij, dus daar kan ik niet echt over oordelen. Want stel nu ik vind Karrewiet leuk en interessant, ik kan niet echt weten wat mijn klasgenootjes daarvan vinden.”

IR: “En van jouzelf? Wanneer zou je denk je alleen nog maar naar het Journaal kijken?”

GE: “Zo 42 ofzo, dat ik soms nog eens naar Karrewiet kijk en vanaf 45 daarmee stoppen.”

Jongen 8 is echter de enige met deze afwijkende mening.

5.1.3 Sekseverschillen

Naast het primaire onderzoeksdoel om nieuwsvoorkeuren van de Vlaamse jeugd te weten te komen, kijkt deze masterproef ook naar eventuele verschillen in nieuwsvoorkeuren en motieven tussen jongens en meisjes.

Jongens en meisjes verschilden sporadisch in hun nieuwsvoorkeuren en bijhorende motieven. Bij het eerste onderwerp was er een klein verschil tussen jongens en meisjes. Meisjes kozen

voor Karrewiet, vooral omdat het volgens hen makkelijker is en ze het fragment beter begrepen. Ook jongens die Karrewiet verkozen, zeiden dat ze dat genre begrijpelijker vonden en dat de fragmenten minder moeilijke woorden bevatten. Zoals hierboven aangegeven is, waren er echter ook twee jongens die Het Journaal beter vonden. Bij onderwerp 1 was er dus een miniem verschil tussen de geslachten.

Het verschil in nieuwsvoorkeuren is echter nog kleiner bij het tweede onderwerp. Bij de reportages over minderjarige vluchtelingen blijkt het informatiemotief het meest invloedrijke aspect bij de beslissing welk journaal beter was, en speelde het geslacht van het kind geen rol. Het geslacht speelde al helemaal geen rol bij het derde en laatste onderwerp, want daar kozen alles zestien kinderen voor het jeugdjournaal.

Ook bij de eigen algemene journaalvoorkeur van de kinderen zijn de verschillen miniem. Enkel meisje 2 en meisje 8 verkozen het volwassenenjournaal, de andere kinderen kozen voor het jeugdjournaal (m. u. v. meisje 7, die geen voorkeur had). Bij het aanraden van een bepaald journaal waren er geen sekseverschillen, bij die vraag kozen twee kinderen van elk geslacht voor Het Journaal.

Zowel bij de drie onderwerpen als algemeen waren er dus weinig verschillen tussen de nieuwsvoorkeuren en motieven van meisjes en de voorkeuren en motieven van jongens. De verschillen die wel optraden zijn erg miniem, en er is bovendien geen duidelijke lijn in de sekseverschillen te vinden.

5.2 Factoren verbonden met programmavoorkeur

Kinderen uit het vierde leerjaar verkiezen Karrewiet boven Het Journaal. Hierboven zijn al kort enkele motieven aangehaald voor die voorkeuren, zoals de begrijpelijkheid, de beelden en de duur van de reportages. In dit deel worden die motieven en andere gedetailleerder beschreven.

5.2.1 Beelden

De beelden van de reportages van Het Journaal werden door de deelnemers in het algemeen beoordeeld als “goede” beelden (meisje 5) die geschikt waren voor het onderwerp en “duidelijk” (jongen 1) toonden waarover de reportages precies handelden. De beelden uit de reportages van Karrewiet vonden de deelnemende kinderen over het algemeen ook “wel goed” (meisje 8) en “leuker” (jongen 2) dan die van Het Journaal, al viel het veel kinderen op dat er veel beelden hetzelfde waren als bij de fragmenten uit Het Journaal. Beeldkeuze was een belangrijk element in de nieuwsvoorkeuren van kinderen.

A Semantische overlap

In de bespreking van de fragmenten (zie supra) is aangehaald dat het fragment van het volwassenenjournaal over minderjarige vluchtelingen atypisch is voor het genre, aangezien er meer semantische overlap tussen beeld en tekst is dan in een typische Journaalreportage. Een deelnemer, jongen 8, merkte de semantische overlap op en vond het een pluspunt van de reportage:

Jongen 8 (over het Journaalfragment over minderjarige vluchtelingen):

GE: “De beelden die waren ook heel goed. Toen dat ze zeiden, de oversteek in zeeën of rivieren waren er bijhorende prenten bij de tekst.”

In de fragmenten van het jeugdjournaal wordt meer semantische overlap gebruikt, wat de kinderen opnieuw als positief ervaren omdat de beelden op die manier goed aansluiten bij de tekst en het onderwerp van de reportage.

Jongen 7 (over het Karrewietfragment over minderjarige vluchtelingen):

IR: “En wat vond je van de beelden?”

GE: “Goed.”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat ze net zoals bij de vorige bij de tekst hoorden en dat ze zo zeiden dat ze ook naar school moeten gaan zodat ze kinderen in de school hebben getoond.”

In tegenstelling tot de beelden uit Het Journaal over giraffen en kinderen op de vlucht, werden de beelden van reportage over de nationale betoging minder positief onthaald. In die reportage is ook merkkelijk minder semantische overlap. De relevantie van de gebruikte beelden tot de gesproken tekst werd daarom af en toe in vraag gesteld. Zo veroorzaakten met name de beelden van betogers die een pop in de lucht gooien, van een betogers verkleed als clown of van betogers die op een auto stonden en slogans uitriepen, veel reactie.

Meisje 2 (al hardop denkend tijdens het Journaalfragment over de nationale betoging):

GE: “Zijn die echt iemand omhoog aan het gooien?”

IR: “Nee, dat is een pop.”

GE: “Aah oke (*lacht*), dat lijkt zo.”

Meisje 4 bemerkte bovendien dat het op de beelden wel leek alsof het carnaval was, omdat iedereen was verkleed in groene en rode kleuren (van de vakbond). Beelden die niet ondersteund werden door een gepaste tekst zorgden dus voor vraagtekens.

In het gefocuste interview is niet letterlijk gevraagd naar de mening van kinderen over een al dan niet aanwezige semantische overlap. Van de zestien deelnemers hebben vijftien deelnemers

hier dan ook niets over gezegd. Dit betekent echter niet dat de grotere semantische overlap geen invloed had op de kinderen. In het algemeen vonden de deelnemende kinderen de beelden van Karrewiet beter of even goed aansluiten bij de tekst en het onderwerp als de beelden van Het Journaal. Een semantische overlap zorgt dus zeker niet voor negatieve opmerkingen en zorgt mogelijks wel voor een positieve attitude van de kinderen ten opzichte van de reportage. Het is bovendien waarschijnlijk dat een semantische overlap de begrijpelijkheid van de reportage omhoog haalde. Zoals in paragraaf 1.5 wordt beschreven, heeft de begrijpelijkheid van een reportage een grote invloed op de journaalkeuze van kinderen.

B Hoeveelheid informatie

Een ander element dat meespeelt in de journaalkeuze is de hoeveelheid informatie die de reportage bevat. Bij de beelden van de Karrewietreportage over de giraffen merkten een aantal kinderen op dat naast dezelfde beelden als bij het volwassenenjournaal, ook beelden van giraffen die naast gebouwen en wegen wandelden waren opgenomen in het fragment. Dit vonden de kinderen goed, omdat ze op die manier meer informatie kregen over het onderwerp.

Meisje 2 (over het Karrewietfragment over de status van giraffen)

IR: “Wat vond je van de beelden hier?”

GE: “Die leken wel wat interessanter, want daar zag je de gebouwen en dat er echt veel meer natuur wordt weggedaan voor de gebouwen.”

De deelnemende kinderen vonden het dus gunstig als beelden informatierijk waren. Een bijhorende tekst is echter nodig, anders begrijpt niet elk kind de relevantie van het beeld (zie hierboven). Bovendien is er ook een bovengrens voor de hoeveelheid informatie. Zo kreeg de Journaalreportage over de nationale betoging, de reportage die het meeste informatie bevatte in dit onderzoek, niet de voorkeur boven het Karrewietfragment.

Het is interessant om na te gaan wat de motieven waren van de twee kinderen die bij het eerste onderwerp wel Het Journaal verkozen boven Karrewiet. Jongen 3 kon niet zeggen waarom hij Het Journaal verkoos boven Karrewiet. In tegenstelling tot jongen 3 kon jongen 7 wel een motivatie formuleren voor zijn keuze.

Jongen 7:

IR: “En als je nu zou moeten kiezen tussen Het Journaal of Karrewiet, welk zou je dan kiezen ?”

GE: “Karrewiet

IR: “Waarom ?”

GE: “Omdat dat euhm, dat het kinderjournaal is en ik kijk daar ook liever naar.”

IR: “Oké, en vond je dan het filmpje van Karrewiet hier over giraffen beter dan van Het Journaal?”

GE: “Euhm, ik vond dat van Het Journaal beter.”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat je daar veel meer dingen in ziet.”

IR: “Oké, en dat is belangrijk?”

GE: “Ja”

Zoals andere deelnemers koos jongen 7 oorspronkelijk voor Karrewiet, omdat dat voor kinderen bedoeld is en hij er liever naar kijkt. Echter, in dit geval verkoos hij het fragment van Het Journaal, omdat hij bij dat fragment meer visuele informatie kreeg. Het visuele aspect blijkt dus belangrijk voor kinderen.

De hoeveelheid informatie blijkt ook een belangrijke factor bij de genrevoorkeuren van de reportages over minderjarige vluchtelingen. Bij dat tweede onderwerp waren de voorkeuren evenwichtiger verdeeld. Verrassend verkoos bijna de helft van de kinderen de reportage van het volwassenenjournaal. In tegenstelling tot onderwerp 1 begrepen een aantal kinderen Het Journaalfragment even goed of zelfs beter dan het Karrewietfragment. Het is waarschijnlijk dat een reden voor de toename in begrijpelijkheid te wijten is aan de grotere semantische overlap, zoals hierboven reeds is besproken. Bovendien merkten een aantal kinderen op dat ze in het volwassenenjournaal meer informatie kregen dan in het jeugdjournaal, wat ze als positief ervaarden.

Meisje 2:

GE: “Van Het Journaal vond ik het dit keer beter.”

IR: “Dus als je zou moeten kiezen, dan zou je voor Het Journaal kiezen?”

GE: “Ja”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat bij Het Journaal zie je eigenlijk echt hoeveel kinderen dat er alleen gaan en zo veel meemaken zonder hun ouders, en die kunnen gewoon dood gaan omdat ze daar helemaal alleen zijn zonder hulp.”

IR: “En welk nieuwsfragment begreep je het beste?”

GE: “Ook dat van het Journaal.”

C Schokkende beelden

Zoals in het theoretisch kader reeds is aangehaald, is een veelgebruikte trooststrategie van het jeugdjournaal minder schokkende beelden laten zien (zie supra). In dit onderzoek zijn omwille van ethische redenen geen reportages over enorm traumatische gebeurtenissen, zoals oorlog of terroristische aanslagen, aan de deelnemende kinderen getoond. In plaats daarvan is gekozen voor reportages over minderjarige vluchtelingen, omdat verwacht werd dat die reportages minder onthutsend zouden zijn voor de kinderen maar wel nog emotionele reacties konden

uitlokken. De trooststrategie werd positief ontvangen, een van de kinderen bemerkte dat de Karrewietreportage inderdaad minder erge beelden die gepast zijn voor kinderen bevatte:

Meisje 3 (over het Karrewietfragment over minderjarige vluchtelingen):

GE: “Euhm iets beter weeral uitgelegd vind ik, en je ziet minder erge beelden, omdat dat ook voor kinderen is.”

IR: “Je zegt ook dat ze minder erge beelden laten zien, vind je dat fijn?”

GE: “Ja”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat sommige kinderen zijn een beetje bang, en dan is dat erg voor die dat die niet kunnen kijken en alleen naar de stem kunnen luisteren.”

D Toneeltje

Een laatste maar belangrijk deel van beelden handelt over het laatste onderwerp, de nationale betoging. De beelden uit de Karrewietreportage waren heel anders dan de beelden uit het volwassenenjournaal. Karrewiet koos om met behulp van een toneeltje een aantal begrippen uit te leggen, in plaats van beelden van de betoging te laten zien. Het toneeltje werd door elk deelnemend kind goed onthaald, vaak met de opmerking dat de beelden wel “grappig” (jongen 1, jongen 3, jongen 5, meisje 3, meisje 6), “cool” (meisje 4) en “leuk” (jongen 2, jongen 6, jongen 7). Of het toneeltje de kinderen ook echt hielp met het begrijpen van de informatie, wordt later meer gedetailleerd behandeld in het stuk over begrijpelijkheid.

5.2.2 Tekst

Over zowel de gesproken als de geschreven tekst van de reportages zijn weinig opmerkelijke resultaten gevonden. Een goede begrijpelijkheid blijkt de grootste indicator van een goede tekst.

Op de vraag wat ze van de tekst vonden, antwoordden de meeste kinderen dat die wel goed en duidelijk was, maar ze konden daarna niet helder formuleren waarom ze dit vonden.

Meisje 6 (over het Journaalfragment over de nationale betoging):

IR: “En wat vond je van de tekst die ze zeiden?”

GE: “Euhm, ook goed.”

IR: “Waarom was die goed?”

GE: “Om... pfff, ik weet het niet echt.”

De journaalteksten werden voornamelijk neutraal onthaald. Er waren geen grote attitudeverschillen ten opzichte van de teksten van het jeugdjournaal of het volwassenenjournaal. Een enkeling vond dat de tekst van het Journaalfragment over de status van giraffen “saai verteld” was (meisje 3). Geen enkele andere deelnemer maakte hier echter een opmerking over. Wel was er een algemene consensus over een verschil in begrijpelijkheid van de teksten. De teksten uit het jeugdjournaal werden doorgaans als makkelijker en

begrijpelijker ervaren dan de teksten uit Het Journaal, zoals blijkt uit de opmerking van jongen 4. Dat sluit aan bij de trend dat de fragmenten van Karrewiet over het algemeen beter begrepen worden.

Figuur 2: Tekst op beeld in de fragmenten over de status van giraffen uit Het Journaal (links) en uit Karrewiet (rechts)

Niet enkel de gesproken teksten van het jeugdjournaal werden beter begrepen, ook de geschreven teksten waren duidelijker.

Jongen 4 (over het Karrewietfragment over giraffen):

GE: “Ik vond het iets duidelijker. Het waren ook heel goede beelden... Euhm... Ze zetten daar ook een kleinere, euhm, een gemakkelijker begrijpende tekst bij dan was bij het Journaal. Zo maar een klein vakje bij Karrewiet en bij Het Journaal was dat zo een strookje he. En bij Het Journaal vond ik dat iets minder dat strookje, en bij Karrewiet vond ik dat iets beter.”

Zoals blijkt uit figuur 2 is de tekst op beeld bij Karrewiet inderdaad korter en eenvoudiger dan de tekst uit Het Journaal. Bovendien is de tekst van Karrewiet merkkelijk groter geschreven en bestaan de woorden enkel uit hoofdletters, om de leesbaarheid te vergroten. Dit sluit opnieuw aan bij de trend dat volgens de deelnemende kinderen jeugdjournaal Karrewiet gemakkelijker en begrijpelijker is dan Het Journaal.

5.2.3 Presentator

Na het eerste Journaalfragment kregen de kinderen de vraag wat ze van presentator Wim De Vilder vonden. Hij kon rekenen op afwisselende reacties. De deelnemende jongens vonden Wim De Vilder over het algemeen een goede presentator die duidelijk sprak. De meisjes daarentegen hadden een meer gemengde attitude. Enkele meisjes vonden het wel een goede presentator, anderen hadden er geen mening over, en nog anderen hadden enkele negatieve opmerkingen. Zo vond meisje 3 de presentatrice van het Journaalfragment (Hanne Decoutere) over de vluchtelingen leuker, “omdat dat een vrouw was, en die dat zo iets beter vertelde dan de meneer.” Meisje 4 vond bovendien dat de geïnterviewden uit het Journaalfragment over de nationale betoging duidelijker spraken dan de presentator.

Bij de reportages van Karrewiet is er geen nieuwslezer aanwezig, en horen de kijkertjes enkel een voice-over stem tijdens de reportages. In dit onderzoek werd niet rechtstreeks gevraagd naar de mening van de kinderen over de afwezigheid van een nieuwslezer. Slechts twee deelnemers hebben er in dit onderzoek spontaan een opmerking over gemaakt. Beide opmerkingen waren wel positief.

Meisje 4 (over het Karrewietfragment over giraffen):

IR: “En wat vond je van deze beelden?”

GE: “Ja, de presentator zie je niet, en je ziet alleen maar beelden.”

IR: “Ja, en is dat goed of slecht?”

GE: “Goed.”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat dat dan ook een beetje duidelijker is.”

Meisje 3 had een gelijkaardige mening, zij vond dat een fragment “iets leuker om naar te kijken [is] omdat je telkens zo een hele, precies zo’n echte meneer hoort die aan het babbelen is” terwijl ze de beelden ziet.

De negatieve opmerkingen over de nieuwslezer bij Het Journaal en de positieve opmerkingen over de afwezigheid van een presentator bij Karrewiet kwamen telkens van dezelfde twee kinderen, namelijk meisje 3 en meisje 4. Het is onduidelijk of het hier gaat om een werkelijk sekseverschil of eerder een toevallige samenloop van persoonlijke voorkeuren van twee individuen.

Een (afwezige) presentator blijkt evenwel geen primair motief te zijn voor de journaalvoorkeuren van kinderen. Geen enkele deelnemer aan deze masterproef motiveerde zijn/haar keuze voor een bepaald journaal met de aan-/afwezigheid van een nieuwslezer.

5.2.4 Begrijpelijkheid

Een heel belangrijke factor die meespeelt in de nieuwsvoorkeuren van kinderen is de begrijpelijkheid van reportages. Als kijkers niet begrijpen wat er verteld wordt, is het waarschijnlijk dat ze niet graag naar de reportage kijken. Aangezien Karrewiet een doelgroep heeft van 9 tot en met 12 jaar, valt het te verwachten dat de reportages eenvoudiger zijn dan die van een journaal bestemd voor volwassenen.

Bij het eerste onderwerp lijkt deze verwachting te kloppen. Meer kinderen rapporteerden moeite te hebben met het begrijpen van het volwassenenjournaal dan met het jeugdjournaal. Een aantal kinderen zeiden dat hoewel ze de reportage globaal wel begrepen, er wel een aantal woorden waren waarmee ze moeite hadden. Wanneer gevraagd werd of ze die woorden nog konden herinneren, kon geen enkele deelnemer een voorbeeld oproepen. Na het bekijken van het

Karrewietfragment bleek geen enkele deelnemer nog moeite te hebben met het begrijpen van de informatie.

Jongen 2 (over Karrewietfragment over giraffen):

GE: "Ik vond deze prenten leuker!"

IR: "Ja? Waarom?"

GE: "Gewoon er was meer van de giraffen *enzo*. En hier leggen ze het zelfs een beetje beter uit."

IR: "Snapte je het beter?"

GE: "Uhum. Dit was ook niet zo super lang aan een stuk en nu snap ik het beter want als ze allemaal zo lang alles zeggen dan weet ik het niet meer."

De kinderen zeiden dat ze de reportage van het jeugdjournaal beter begrepen omdat het fragment korter was en er niet zo veel moeilijke woorden gebruikt werden.

De gerapporteerde begrijpelijkheid van het Journaalfragment bij het tweede onderwerp lag merkkelijk hoger dan de bij het eerste onderwerp. Echter, een van de aangehaalde redenen van de kinderen die het jeugdjournaal verkozen is dat ze net bij Karrewiet betere uitleg kregen dan bij Het Journaal. Volgens hen is die informatie meer op kindermaat. Bij het tweede onderwerp heerst er dus verdeeldheid onder de kinderen over welke reportage meer of de best begrijpbare informatie bevatte, en hangt de genrevoorkeur daarmee samen. Kinderen die voor het jeugdjournaal kozen deden dat bovendien vaak opnieuw, net zoals bij het eerste onderwerp, omdat dat genre voor kinderen bedoeld is (o.a. jongen 1, jongen 2 en meisje 1).

Meisje 1:

GE: "Ja, weer Karrewiet dan toch."

IR: "En waarom?"

GE: "Ja, het was eigenlijk weer bijna hetzelfde, maar dan toch iets makkelijker uitgelegd. Ik ben het ook gewoon om naar Karrewiet te kijken, want ik kijk daar elke dag naar."

IR: "En het fragment van Karrewiet begreep je dan ook beter?"

GE: "Ja"

IR: "En zou je iets veranderen aan de fragmenten van het Journaal?"

GE: "Ja, eigenlijk vond ik dat ook heel goed, maar gewoon... Ik kijk elke dag Karrewiet, en dan blijf ik toch bij Karrewiet."

Zoals eerder is aangehaald, is een mogelijke verklaring voor de gestegen mate van begrip bij Het Journaal de grotere semantische overlap.

Van een evenwichtige verdeling van nieuwsvoorkeuren is bij het derde onderwerp geen sprake. Alle zestien kinderen rapporteerden het atypische Karrewietfragment met het toneeltje te verkiezen boven het gewone Journaalfragment. Op de vraag waarom de kinderen voor het jeugdjournaal kozen, kwam steeds het antwoord dat ze het fragment beter begrepen en de reportage meer en duidelijkere uitleg bevatte. Op een kind na zei elk kind bovendien dat ze de

extra informatie van Karrewiet nodig hadden om het nieuws te begrijpen. De atypische aanpak van Karrewiet had dus duidelijk succes bij kinderen uit het vierde leerjaar.

Meisje 3:

IR: “En als je nu weer zou moeten kiezen tussen het fragment over de betoging van Het Journaal of Karrewiet, welk zou je dan kiezen?”

GE: “Karrewiet!”

IR: “Waarom?”

GE: “Omdat ik toen veel beter euhm... Ja, ik begrijp het toen veel beter. En dat is iets grappiger, want die kinderen deden dat zo voor *enzo*. En nu weet ik wat betogen is, want ik wist niet wat betogen was.”

IR: “En hoe komt het denk je dat je dat fragment beter begrijpt?”

GE: “Met de uitleg die ik van die kinderen heb gekregen.”

IR: “Het helpt dat dat dat kinderen zijn?”

GE: “Ja.”

Alle kinderen waren enthousiast over de reportage van het jeugdjournaal, wat ook blijkt uit hun reacties van het moment dat ze naar het fragment keken en van er vlak na. De kinderen rapporteerden hoofzakelijk met positieve woorden over het toneeltje, zoals “leuk gevonden” (jongen 6, jongen 8), “grappig” (jongen 1, meisje 3, meisje 6) en “cool” (meisje 4).

Begrijpelijkheid blijkt het meest voorkomende en zwaarst doorwegende motief bij de journaalvoorkeuren van kinderen uit het vierde leerjaar.

5.2.5 Duur

Reportages van het jeugdjournaal zijn doorgaans korter dan reportages van het volwassenenjournaal. De reportage over de nationale betoging was atypisch, aangezien het fragment langer duurt dan het typische Karrewietfragment. De reportage was wel nog steeds 10 seconden korter dan de tegenhanger van Het Journaal.

De langere duur van Het Journaal werd door de kinderen algemeen negatief ervaren. De reportages duurden te lang, waardoor de kinderen zich “soms eens vervelen” (jongen 7). De kortere fragmenten van Karrewiet worden door de meeste kinderen als beter ervaren, omdat ze zo makkelijker worden:

Meisje 1 (over het Karrewietfragment over giraffen):

GE: “Maar dit was wel korter. Dus ja...”

IR: “En is dat goed of slecht?”

GE: (*denkt even na*) “Ik vond dat het wel goed was, want... Ze hebben eigenlijk dezelfde uitleg gegeven dan in Het Journaal maar dan gewoon makkelijker.”

Een deelnemer vond echter het tegenovergestelde waar, en vond langere reportages net positief omdat zulke reportages meer informatie bevatten:

Jongen 5 (over het Journaalfragment over minderjarige kinderen):

GE: “Ja dat was goed dat ... Ook omdat dat meer uitleg was dan Karrewiet omdat dat iets langer duurde dan normaal bij Karrewiet ofzo.”

Jongen 5 was echter de enige deelnemer die deze mening had, de meeste kinderen vonden kortere reportages makkelijker en leuker om naar te kijken. Er waren geen verschillen tussen de attitudes van meisjes en jongens.

5.2.6 Herkenbaarheid

Bij de fragmenten over minderjarige vluchtelingen werd aan de kinderen de vraag gesteld of ze zich konden inbeelden dat zij een kind op de vlucht zouden zijn, en zich bijgevolg mogelijks herkenden in de fragmenten. Ongeveer de helft van de kinderen zei dat ze zich wel konden inbeelden dat zij in een soortgelijke situatie terecht zouden komen. Opmerkelijk is dat meer meisjes dan jongens zeiden dat de journaalfragmenten herkenbaar waren. Het merendeel van de deelnemende jongens vond het blijkbaar moeilijker om zich in te beelden dat ze op de vlucht zouden zijn.

Jongen 6 (over het Journaalfragment over minderjarige vluchtelingen):

IR: “Kan je je zelf inbeelden dat jij zo ’n kind was ?”

GE: “Nee dat zou ik ... dat zou ik echt heel raar vinden dat zou echt heel abnormaal zijn maar voor hun is dat abnormaal dat wij zo leven.”

Dat betekent echter niet dat alle jongens zich niet konden herkennen in de fragmenten over minderjarige vluchtelingen, of dat alle meisjes zich net wel konden herkennen. Kinderen die zich wel konden inbeelden dat ze in een soortgelijke situatie terecht zouden komen, deden dat vaak omdat ze aspecten van hun eigen dagelijkse leven zagen terugkomen in de fragmenten. Zo verklaarde meisje 2 dat ze zich wel kon voorstellen dat zij ook zo ’n kind was, omdat ze een vriendin had die uit Afghanistan was gevlucht. Ook meisje 5 zag gelijkenissen met haar eigen leven:

Meisje 5 (over het Karrewietfragment over minderjarige vluchtelingen)

IR: “En kan je dan beter inbeelden dat jij zo een kind zou zijn bij Karrewiet of niet?”

GE: “Een heel klein beetje wel omdat je ziet dat dan waar als die moeten spelen of waar die leven *enzo*.”

Hoewel meisje 5 zegt dat ze zich een klein beetje meer kan herkennen in het Karrewietfragment, blijkt uit de andere interviews dat een verschil in herkenbaarheid tussen de 2 genres miniem is. De deelnemende kinderen konden zich meestal zowel in het fragment uit het volwassenenjournaal als in het fragment uit het jeugdjournaal herkennen. Een grotere of net minder grote herkenbaarheid werd door geen enkel van de kinderen aangehaald als motief bij hun journaalvoorkeur.

5.2.7 Gevoelens

Naast herkenbaarheid werd bij de fragmenten over minderjarige vluchtelingen ook gepeild naar de gemoedstoestand van de deelnemende kinderen. De meeste kinderen rapporteerden een beetje droevig te zijn, omdat ze medelijden hadden met de kinderen op de vlucht en hun situatie.

Jongen 2 (over het Journaalfragment over minderjarige vluchtelingen):

IR: “Hoe voel je je als je naar zo’n fragmenten kijkt?”

GE: “Een beetje triestig”

IR: “Ja, Hoe komt dat?”

GE: “Gewoon dat triestig om te zien als je die kinderen ziet is dat triest want die hebben geen ouders dan of niks.”

Tussen de gevoelens van jongens en meisjes waren er geen verschillen op te merken. Ook de verschillende genres zorgden niet voor een verschil in gemoedstoestand. Zowel de reportage van Karrewiet als de reportage van Het Journaal zorgden voor gevoelens van droefenis.

Meisje 7 (over het Karrewietfragment over minderjarige vluchtelingen):

IR: “Voel je je anders dan bij het fragment van Het Journaal over de vluchtelingen?”

GE: “Nee.”

IR: “Hoe voel je je als je naar zo’n fragmenten kijkt?”

GE: “Een beetje slecht, allé, dat dat zo’n beetje zielig is voor die kinderen.”

Net zoals herkenbaarheid werden de aanwezigheid of afwezigheid van gevoelens door geen enkele van de kinderen aangehaald als motief.

5.3 Diepte-interview

In het tweede deel van het interview, het semigestructureerde diepte-interview, werd gevraagd naar de algemene nieuwsconsumptie van de kinderen, eventuele aanwezigheid van angst en verdriet tijdens het volgen van nieuws, hoe de kinderen al dan niet het nieuws onthouden, en hoe kinderen de aard van het nieuws ervaren.

5.3.1 Nieuwsconsumptie

A Medium

De ondervraagde kinderen van het vierde leerjaar lijken in het algemeen zeer geïnteresseerd te zijn in het nieuws. Het meest favoriete nieuwsmedium is een televisiejournaal. Krant, radio en online nieuwsmedia worden minder gebruikt.

Alle zestien deelnemende kinderen kijken regelmatig naar een televisiejournaal, zowel op school als daarbuiten. Hoewel eerder in dit onderzoek bleek dat het geprefereerde journaal van

de deelnemende kinderen het jeugdjournaal is, rapporteren verrassend veel kinderen toch naar het volwassenenjournaal te kijken. Zo kijken maar liefst zes kinderen (jongen 2, jongen 3, jongen 5, jongen 6, meisje 7 en meisje 8) vaker naar een volwassenenjournaal dan naar Karrewiet. Vier kinderen (jongen 1, jongen 7, jongen 8 en meisje 6) kijken bovendien wel meer naar het jeugdjournaal, maar rapporteerden ook regelmatig samen met hun ouders naar een volwassenenjournaal te kijken (Het Journaal (één) of VTM Nieuws). Leerkrachten verkiezen duidelijk het jeugdjournaal: als er in de klas naar (fragmenten van) een journaal wordt gekeken, gaat het steevast over het jeugdjournaal. Twee kinderen (meisje 3 en meisje 4) rapporteerden dat ze enkel in de klas naar een televisiejournaal kijken. Twee andere (meisje 1 en meisje 2) kijken buiten het klaslokaal af en toe eens naar het jeugdjournaal, terwijl een ander kind (jongen 4) sporadisch naar een volwassenenjournaal kijkt.

Andere media zijn minder populair. Slechts drie kinderen (jongen 1, jongen 3 en meisje 2) lezen sporadisch een krant, en dat enkel als ze bij grootouders zijn. Een enkeling zegt de krant te openen voor de spelletjes (jongen 8), maar leest daarnaast geen artikels. Vijf kinderen rapporteerden soms het nieuws te volgen via de radio, maar dan enkel als de kinderen toevallig in de auto zitten. Online nieuwsmedia zijn het minst populair: slechts drie kinderen rapporteerden online op zoek te gaan naar nieuws, en dan vaak enkel ter vervanging van het televisiejournaal:

Jongen 8:

IR: “Volg je het nieuws nog op andere manieren? Je hebt al gezegd tv-kijken en de radio.”

GE: “Ja, want ik heb de Ketnet-app op mijn iPad en daar kan ik... dan kan ik bijvoorbeeld ingeven ‘Karrewiet februari maandag de 8^e’ ofzo, en dan kan ik dat daarop volgen op mijn iPad. Mijn ouders zijn gescheiden en bij mijn papa mag ik niet zo veel tv-kijken dus dan is het wel handig dat ik die app heb.”

Ook meisje 6 rapporteerde online enkel naar Karrewiet te kijken terwijl haar ouders naar een volwassenenjournaal kijken. Er was slechts een kind dat actief naar online nieuwsberichten zoekt. Meisje 8 vertelde dat ze een app heeft op haar smartphone die push-meldingen geeft bij belangrijke gebeurtenissen:

Meisje 8:

IR: “En op je gsm, ga je dan echt op zoek naar nieuws of zie het gewoon voorbij komen?”

GE: “Nee, dat is zo, ik heb een app als daar iets belangrijks gebeurd is, weer oorlog ofzo of een trein die omgekanteld is en al die dingen, dan gaat er een piepje bij mij af en dan komt dat op mijn scherm.”

IR: “Welke app is dat?”

GE: “Dat weet ik niet.”

Hoewel meisje 8 haar online gedrag niet categoriseert als actief op zoek gaan naar nieuws, valt het installeren van een nieuwsapplicatie toch in die categorie.

Jongens en meisjes rapporteerden dus op andere manieren op zoek te gaan naar nieuws: jongens gaan er actiever naar op zoek, terwijl meisjes het nieuws vaker passief zien passeren. Jongens kijken bijvoorbeeld regelmatig uit eigen initiatief naar een nieuwsjournaal, terwijl meisjes vaker enkel op school naar het jeugdjournaal kijken en slechts sporadisch daarbuiten. Meisjes luisteren wel meer naar radioberichtgeving dan jongens (vier meisjes vs. één jongen), maar dan ook enkel toevallig als ze in de auto zitten. De jongens uit ons onderzoek kijken bovendien vaker naar het volwassenenjournaal dan meisjes.

B Hoe vaak

Kinderen uit het vierde leerjaar komen behoorlijk vaak in contact met het nieuws. Zoals hierboven al is aangehaald, rapporteerden de kinderen het vaakst het nieuws te volgen via televisiejournaals. Alle kinderen kijken meerdere keren per week naar een journaal, ofwel Karrewiet ofwel een volwassenenjournaal. De meeste kinderen komen zelfs elke dag met nieuws in contact. De deelnemende kinderen van het Molenholleke (jongens 1-4 en meisjes 1-4) kijken bijvoorbeeld elke middag in de klas naar het jeugdjournaal terwijl ze eten. Ook deelnemers van één klas van het Heilige-Drievuldigheidscollege (jongen 5, jongen 6 en meisje 5) kijken meerdere keren per week in de klas naar Karrewiet. Andere nieuwsmedia waren minder populair en werden dan ook minder vaak gebruikt. Qua frequentie van nieuwsconsumptie waren er geen verschillen tussen jongens en meisjes.

Een kind rapporteerde het nieuws helemaal niet te volgen. Meisje 3 zei dat ze enkel het nieuws volgt door in de klas naar Karrewiet te kijken, maar thuis het nieuws niet volgt omdat ze dan liever speelt en van haar mama niet veel tv mag kijken. Het is opvallend dat slechts een van de zestien deelnemers zegt niet geïnteresseerd te zijn in het nieuws. Een mogelijke reden hiervoor is de genomen steekproef. Bij het kiezen van deelnemers is, in samenspraak met de leerkrachten, namelijk rekening gehouden met verschillende factoren, en een van die factoren was interesse in het nieuws. Het is aan te nemen dat kinderen die totaal niet geïnteresseerd zijn in het nieuws bewust niet voorgedragen zijn door de leerkrachten.

C Reden

Kinderen hebben verschillende motieven om het nieuws te volgen. Een eerste motief gerapporteerd door de deelnemende kinderen is dat kinderen op de hoogte willen zijn van actuele gebeurtenissen. Van de zestien deelnemers haalden maar liefst veertien jongens en meisjes dit motief aan om het nieuws te volgen.

Meisje 2:

IR: “Waarom kijk je naar het nieuws?”

GE: “Omdat dat heel interessant is. Bijvoorbeeld als er ergens vluchtelingen zijn, dan kom je daar meer over te weten. Of bij stakingen, als uw ouders daar eens iets over vertellen en dan snap je het niet. Maar als je het nieuws kijkt, dan snap je het wel.”

Een tweede motief dat aansluit bij het nieuws volgen om op de hoogte te zijn, zijn kinderen die (ook) het nieuws volgen om bij te leren. Jongen 1, jongen 5, jongen 6 en meisje 2 rapporteerden naar een televisiejournaal te kijken omdat ze zo nieuwe informatie verkrijgen en kennis opdoen.

Veel kinderen vinden het bovendien nuttig om het nieuws te volgen. Volgens meisje 4 en jongen 2 helpt het volgen van actuele nieuwsgebeurtenissen onder meer om in de toekomst niet voor verrassingen te komen te staan:

Jongen 2:

IR: “En is het nuttig om het nieuws te volgen?”

GE: “Ik vind van wel.”

IR: “Waarom?”

GE: “Je hebt dan een inzicht over de wereld en je weet wat er gebeurt. Niet dat je ‘s morgens wakker wordt en zoiets hebt van wat is er gebeurd. Dat weet je eigenlijk al dat kan gebeuren. Als je nu bijvoorbeeld morgen iets gebeurt dan weet je niet wat moet je doen en als je naar het nieuws kijkt dan zie je sommige dingen en begrijp je het en kun je dat ook doen als er iets gebeurt.

Meisje 4 vindt het volgen van het nieuws nuttig omdat “als er dan iets is, (...) je ervoor gewaarschuwd bent. Bijvoorbeeld dat er iets gaat gebeuren, dan zeggen ze dat al.” Het nieuws kan ook om andere redenen nuttig zijn, onder andere voor huiswerk. Meisje 6 rapporteert dat de kinderen van haar klas om de beurt een ‘actua’ moeten doen vooraan het klaslokaal, waarin ze vertellen over actuele nieuwsfeiten. Alle deelnemende kinderen vinden het volgen van het nieuws nuttig, met uitzondering van meisje 3. Zij beschouwt het nieuws niet nuttig voor haar, omdat het haar niet veel interesseert en ze liever “met andere dingen bezig” is.

Een vierde motief is meekijken naar een televisiejournaal samen met iemand anders. Kinderen kijken naar het nieuws omdat mama, papa, broer, zus, oma of opa (of iemand anders) op dat

moment kijken. Meekijken was een zeer populair motief, al haalden jongens dit motief iets vaker aan dan meisjes: alle acht jongens rapporteerden naar een televisiejournaal te kijken samen met iemand anders, versus vijf meisjes die dat sociale motief aanhaalden. Naast meekijken rapporteerden sommige kinderen dat ze het nieuws volgen om mee te praten met klas- en/of leeftijdsgenootjes.

Jongen 3:

IR: "Denk je dat het nuttig is om het nieuws te volgen?"

GE: "Ja."

IR: "Waarom?"

GE: "Euh... Als er dan mensen zijn die dat ook hebben gezien en daar plots over beginnen kan ik meepraten."

IR: "Heb je het gevoel dat je soms niet kan meepraten als je nieuws niet hebt gezien?"

GE: "Nee."

Het meekijkmotief werd echter niet door alle kinderen ondersteund. Zo ondervonden jongen 1, jongen 5, jongen 6, meisje 2, meisje 3 en meisje 4 geen problemen om mee te praten als ze de dag ervoor het nieuws niet gevolgd hadden. Jongen 2, jongen 3, jongen 4, jongen 8, meisje 1, meisje 5, meisje 7, meisje 8 rapporteerden echter wel sporadisch niet te kunnen deelnemen aan een gesprek als ze niet op de hoogte waren van actuele gebeurtenissen.

Een zesde motief wordt niet ondersteund door de resultaten. Kinderen volgen actuele gebeurtenissen niet omdat ze verplicht worden door mama of papa. Enkel meisje 8 rapporteerde dat ze sporadisch van haar ouders naar het nieuws moet kijken, maar dat het niet om een harde verplichting gaat:

Meisje 8:

IR: "Moet je naar het nieuws kijken van mama of papa?"

GE: "Soms wel, want gewoon... Dat is belangrijk. Maar soms als ik andere dingen te doen heb dan kan ik er ook gewoon niet naar kijken en dan hoeft het ook niet. Dan zegt mijn mama dat als er iets gebeurd is ofzo. Of mijn papa."

Andere kinderen rapporteerden niet verplicht te worden om het nieuws te volgen.

Een zevende en laatste motief waarom kinderen het nieuws volgen is ter ontspanning en omdat ze het leuk vinden. Vijf kinderen kijken naar een televisiejournaal omdat ze het prettig vinden, waaronder opvallend veel meisjes: jongen 1, meisje 1, meisje 3, meisje 5 en meisje 8. Jongen 4 daarentegen vindt het nieuws volgen helemaal niet leuk, en zegt dat hij het nieuws minder volgt omdat "hij wel leukere dingen kan doen in plaats van naar die uitleg te luisteren." Amusement blijkt dus een mogelijke reden om het nieuws te volgen:

Jongen 1:

GE: “Ja, soms, als ik naar iets anders kijk, dan verveel me daar een beetje in, en dan ga ik direct naar het nieuws kijken.”

Jongen 5 kijkt dus naar het nieuws om zich te vermaken. Aansluitend daarbij rapporteert meisje 5 dat nieuws kijken voor haar ontspannend is. Kinderen kijken dus ook vaak naar een (jeugd)journaal vanwege het amusementsmotief.

D Sociaal

Zoals eerder al is aangehaald, kijken kinderen vaak niet alleen naar een televisiejournaal maar doen ze dat in het gezelschap van anderen. Daarnaast praten kinderen over het nieuws met andere personen.

Nieuws komt vaak on bod in het klaslokaal. De kinderen van het Molenholleke kijken meerdere keren per week naar Karrewiet in de klas, net zoals een aantal kinderen van een klas van het Heilige-Drievuldigheidscollege (zie supra). Een klas kijkt echter niet naar (fragmenten van) Karrewiet. Hetzelfde geldt voor praten over het nieuws: of er tijdens de lessen gepraat wordt over het nieuws hangt van de keerkrachten in kwestie af. Zo rapporteren meer kinderen van het Molenholleke sporadisch over het nieuws te praten dan kinderen van het Heilige-Drievuldigheidscollege. Ook buiten het klaslokaal wordt er over actuele gebeurtenissen gesproken, met name als er iets uitzonderlijks is gebeurd:

Meisje 1:

IR: En met je vrienden en vriendinnen?

Ja, dan zeggen wij op school zo wel van ‘ja er is een aanslag gebeurd’, en dan praten wij daar wel over.

IR: En op een gewone dag, als er geen aanslag is gebeurd?

GE: Dan (denkt na)... niet echt. Maar soms als er iets belangrijks is gebeurd ofzo. Bijvoorbeeld toen Trump president is geworden, dan praten wij er wel over.

Vier jongens en vijf meisjes rapporteerden af en toe buiten het klaslokaal met hun vrienden te praten over het nieuws, vaak in bijzondere gevallen of over sport. Er waren geen verschillen tussen jongens en meisjes bij praten over het nieuws met vrienden of vriendinnen.

Sociaal kijken kinderen het meest samen met hun ouders naar een televisiejournaal, en dan het meest naar een volwassenenjournaal (zie supra). Opvallend is dat jongens vaker rapporteerden dat ze meekijken met hun ouders dan meisjes. Een mogelijke reden hiervoor is dat jongens vaker naar het volwassenenjournaal kijken dan meisjes. Naast samen kijken praten ook veel kinderen met hun ouders over actuele gebeurtenissen. Uit de resultaten blijkt dat kinderen vaak

in twee bepaalde situaties met hun ouders praten: als ze iets niet begrijpen en als er een grote en/of erge gebeurtenis is geweest.

Jongen 2:

IR: “Kijk je het nieuws meestal alleen of kijk je samen met je gezin?”

GE: “Samen met mama en papa.”

IR: “En praat je dan met je mama of papa over het nieuws?”

GE: “Soms als ik het niet begrijp dan wel maar anders niet echt. Of soms vraag ik of da ook in ons land kan voorkomen en dan zeggen papa en mama dat dat misschien kan.”

IR: “Zijn er bepaalde onderwerpen waarover je meer praat met je mama of papa?”

GE: “Niet echt, maar alleen zo ik wil niet dat er hier een oorlog ofzo zal beginnen.”

IR: “En dan vraag je dat aan mama of papa?”

GE: “Uhum.”

Echter niet alle kinderen praten met hun ouders in die twee situaties. Sommigen zeggen heel af en toe over actuele gebeurtenissen te praten, terwijl anderen rapporteerden helemaal niet met hun ouders te praten over of tijdens het nieuws. Samen kijken met broers en/of zussen is minder populair dan met ouders. Slechts drie kinderen rapporteerden samen te kijken met een broer of zus, waarvan bovendien geen enkele met de broer of zus in kwestie over het nieuws praat. Broers en/zussen lijken er dus eerder toevallig bij te zitten, op het moment dat de deelnemende kinderen samen met hun ouders het nieuws volgen. Ook met grootouders volgen enkele kinderen het nieuws. Zo rapporteren meisje 7 en meisje 8 samen met hun grootouders naar het televisiejournaal te kijken, als hun ouders nog niet thuis zijn. Jongen 1, jongen 3 en meisje 2 lezen de krant samen met een grootouder, en meisje 2 luistert ook af en toe samen met haar opa naar radioberichtgeving. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat enig nieuwscontact bij de grootouders eerder toevallig lijkt, en plaatsvindt op het moment dat de grootouders op hun kleinkinderen passen maar niet actief opgezocht wordt door de kinderen zelf.

5.3.2 Angst en verdriet

Een ander deel van de vragen van het semigestructureerde interview focuste op eventuele negatieve gevoelens die kinderen ervaren terwijl ze naar een televisiejournaal kijken. Maar liefst veertien van de zestien kinderen rapporteerden soms bang of verdrietig te worden door het nieuws. Twaalf kinderen zeiden al eens angstig geweest te zijn. Verrassend is dat meer jongens angstgevoelens rapporteerden dan meisjes: zeven jongens versus vijf meisjes.

Jongen 4:

IR: “Als je naar het nieuws kijkt, of je volgt het nieuws, ben je dan soms bang?”

GE: “Ja, soms ben ik bang voor, ja, al die gevaren in de wereld. Stel voor dat ze dan in een keer naar hier komen brengen.”

Wanneer gevraagd werd door welke gebeurtenissen de kinderen bang werden, waren de aanslagen in Brussel van 22 maart een vaak aangehaald antwoord (jongen 3, meisje 1, meisje 3 en meisje 5). Aansluitend daarbij waren de kinderen die rapporteerden bang te zijn dat erge gebeurtenissen dichterbij huis zouden gebeuren (jongen 2, jongen 4 en meisje 1).

Meisje 1:

IR: “Als je op een gewone dag naar het nieuws kijkt, ben je dan soms bang?”

GE: “Euhm, soms als er wel een aanslag gebeurt denk ik soms wel... Toen er in Brussel een aanslag gebeurde, dacht ik van ‘oh nee, wat als IS naar hier komt ofzo.’ Dus ja, soms ben ik wel bang, maar niet echt heel bang.”

Meisje 2 zei daarnaast vaak bang te worden als ze “doden en bloed” zag. Wanneer gevraagd of ze het meest bang waren van de beelden, de geluiden of de (al dan niet gesproken) tekst van de antwoorden, is het meest aangehaalde antwoord de beelden. Opmerkelijk is dat enkele kinderen (jongen 2 en jongen 4) vertelden dat ze het meest bang werden door een samenloop van tekst en beeld, omdat de reportagemakers “vertellen wat er gebeurt maar dan kan je het ook nog eens zien door het beeld” (jongen 4). Bij jongen 2 en jongen 4 zorgden een semantische overlap bij dramatische gebeurtenissen dus voor meer angst. Het is interessant om in verder onderzoek na te gaan of een semantische overlap dus ook eventueel negatieve gevolgen kan hebben.

Twee meisjes (meisje 4 en meisje 6) zeiden niet bang te zijn door het nieuws, maar rapporteerden wel af en toe verdrietig te zijn. Jongen 5 en meisje 8 rapporteerden geen gevoelens van angst of verdriet:

Meisje 8:

IR: “Ben je soms bang als je naar het nieuws kijkt?”

GE: “Niet meteen, want het gebeurt hier niet, maar het is altijd ergens anders. Allé soms is het iets dichterbij, bijvoorbeeld in Brussel bij die aanslagen was het dichterbij, maar dan was ik niet echt bang. Omdat sowieso de politie waakt daar op en dan weet je dat je niet bang moet zijn.”

Ook jongen 8 zei dat hij niet bang was, omdat de gebeurtenissen vaak “niet hier” plaatsvonden.

Om gevoelens van angst of verdriet te neutraliseren rapporteerden de kinderen voornamelijk twee mogelijke trooststrategieën: niet meer kijken of met iemand praten. Zes kinderen rapporteerden niet meer te kijken naar het televisiejournaal.

Jongen 1:

IR: “En wat doe je dan?”

GE: “Soms doe ik dan gewoon mijn ogen dicht of dan ga ik direct naar boven.”

Zoals jongen 1 reeds aanhaalt, vallen verschillende technieken onder de noemer ‘niet meer kijken’. Zo kijken jongen 8, meisje 4 en meisje 7 niet naar een deel van het journaal, door de

ogen te sluiten of hun gezicht eventjes van het scherm weg te draaien. Anderzijds bestaat er de mogelijkheid om zich helemaal te verwijderen van het journaals, zoals jongen 6 die “iets anders” gaat doen als hij het moeilijk krijgt of jongen 4 die zijn knuffels gaat halen. Een tweede populairdere gerapporteerde trooststrategie is praten met ouders of vrienden: negen kinderen rapporteerden al eens te praten over hun gevoelens van angst en/of verdriet. Van die negen kinderen praatten er zeven met hun ouders, en vijf met vrienden op school. Sommige kinderen praatten dus zowel met ouders als vrienden. Opvallend is dat jongen 7 rapporteerde af en toe niet naar het journaal te mogen kijken van zijn mama:

Jongen 7:

IR: “Als je naar het nieuws kijkt, ben je dan soms bang?”

GE: knikt

IR: “Ja, en wat doe je dan?”

GE: “Door IS en toen het IS was mocht ik euh, mocht ik niet meer meekijken van mama.”

IR: “Ah ja?”

GE: “Want dan was zoiets een filmpje dat de mensen worden neergeschoten.”

IR: “Ja, is dat vaak dat je niet mag meekijken?”

GE: “Alleen als het zo oorlog is of IS is aan het schieten op mensen.”

IR: “Ja, en ga je dan weg of doe je gewoon je ogen toe?”

GE: “Dan ga ik naar toilet of zo.”

De mama van jongen 7 past dus restrictieve mediatie toe bij ernstige en gewelddadige gebeurtenissen. Jongen 7 was echter het enige kind dat rapporteerde niet naar sommige reportages te mogen kijken.

5.3.3 Nieuws dat blijft hangen

De nieuwsfeiten waaraan kinderen blootgesteld worden, blijven vaak hangen. De meerderheid van de kinderen rapporteerde wel al eens nagedacht te hebben over wat ze tijdens gehoord, gezien of gelezen hebben. Kinderen blijken vooral vaak met vragen achter te blijven:

Jongen 5:

IR: “En denk je soms nog na over wat je in het nieuws gezien hebt?”

GE: “Ja waarom zou die dat doen, zo w-vragen.”

IR: “Veel vragen?”

GE: “W”

IR: “Ah ja, w-vragen. Zoals wie, wat, waar? En ga je dan op zoek naar antwoorden?”

GE: “Nee, want meestal kijk ik dan nog naar het nieuws en dan kan ik het antwoord weten op die vraag.”

Sommige kinderen die met vragen zitten, gaan op zoek naar antwoorden, zoals jongen 5 die naar het volgende journaal kijkt of jongen 1 die praat met zijn papa. Anderen blijven met deze vragen zitten, en blijven erover nadenken. Wanneer gevraagd werd over welke nieuwsfeiten de

kinderen meestal nadenken, bleek uit de resultaten dat het over uitzonderlijke (en vaak dramatische) gebeurtenissen gaat, zoals bijvoorbeeld een overstroming.

Naast nadenken over het nieuws werden aan de kinderen ook gevraagd of ze veel onthouden uit het nieuws. Ook hier was het antwoord hoofdzakelijk positief, met slechts twee kinderen die duidelijk stelden dat ze er niets van in het geheugen houden (jongen 4 en meisje 7). De andere kinderen stelden dat ze wel vaak nieuwsfeiten herinneren. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat wanneer gevraagd of ze een voorbeeld konden geven van wat ze onthouden hadden, de kinderen vaak reportages aanhaalden die eerder in het onderzoek gebruikt werden. Andere antwoorden waren opnieuw uitzonderlijke gebeurtenissen, zoals een moord. Het is dus waarschijnlijk dat (een aantal) kinderen een sociaal wenselijk antwoord gaven, en niet wat ze echt onthouden. Anderzijds is het moeilijk om kwalitatief te meten wat kinderen al dan niet onthouden in een korte-termijn onderzoek, maar wordt hiervoor beter een kwantitatief onderzoek op lange termijn opgesteld.

De deelnemende kinderen rapporteerden ook dat ze leren uit het nieuws. Wanneer gevraagd werd wat ze dan leren, kwamen er uiteenlopende antwoorden. Meisje 1 en meisje 8 vonden het bovendien leuk om bij te leren, omdat ze de informatie konden doorgeven aan hun klasgenootjes:

Meisje 1:

IR: “En leer je veel uit het nieuws?”

GE: “Ik vind soms van wel, want ja als het iets interessants is, leer je erover bij. En als we dan daar in de klas over praten dan weet ge daar ook iets over, dan moet je niet zeggen van ‘huh huh, waar gaat het over?’ Dus ik vind dat je daar wel veel van bijleert.”

Zoals eerder al uit de resultaten bleek, is bijleren een mogelijk motief om het nieuws te volgen.

5.3.4 Aard van het nieuws

Over de aard van het nieuws zijn de deelnemende kinderen redelijk somber. Tien kinderen (vijf jongens en vijf meisjes) zijn ervan overtuigd dat er meer slecht nieuws is dan goed nieuws.

Jongen 7:

IR: “Denk je dat er meer goed nieuws is of meer slecht nieuws?”

GE: “Meer slecht nieuws.”

IR: “Meer slecht nieuws, waarom?”

GE: “Omdat als ik zo naar Het Journaal kijk dan vertellen die meestal slecht nieuws, zo dat een trein is ontspoord of zoiets.”

IR: “Ja, hoe komt dat denk je dat die meer slecht nieuws vertellen?”

GE: “Omdat er niet meer slecht ... omdat de mensen meer slechts doen dan goed.”

Dat de meerderheid van de kinderen rapporteert dat er meer slecht nieuws is dan goed, is echter niet verrassend. In het theoretisch kader is reeds kort aangehaald dat het volwassenenjournaal meer aandacht besteedt aan hard nieuws (zoals politiek, internationale conflicten en terrorisme), wat vaak negatief is. Het jeugdjournaal Karrewiet behandelt wel vaker positievere onderwerpen, zoals verwezenlijkingen van kinderen, sport, kunst en cultuur (Van Bellingen, 2016). Uit de resultaten van deze masterproef bleek echter al dat hoewel kinderen het jeugdjournaal verkiezen, ze wel regelmatig in aanraking komen met het volwassenenjournaal. Het is dan ook waarschijnlijk dat de kinderen in kwestie uit het volwassenenjournaal concluderen dat er meer slecht dan goed nieuws is.

6 Conclusie

6.1 Nieuwsvoorkeuren en motieven

Internationaal wetenschappelijk onderzoek toonde aan dat kinderen steeds jonger en vaker dan gedacht naar een volwassenenjournaal kijken (Buijzen, Walma van der Molen & Sondij, 2007; De Cock, 2012; Walma van der Molen, Valkenburg & Peeters, 2002). Dit onderzoek peilt door middel van kwalitatieve diepte-interviews naar de nieuwsvoorkeuren en bijhorende motieven van Vlaamse kinderen uit het vierde leerjaar. Uit onze resultaten blijkt eerst en vooral dat kinderen uit het vierde leerjaar het jeugdjournaal Karrewiet verkiezen boven het volwassenenjournaal Het Journaal. Deze conclusie komt naar voren uit een vergelijking van fragmenten uit een volwassenenjournaal met fragmenten uit een jeugdjournaal. Concreet werden fragmenten over drie onderwerpen van beide journaalgenres vergeleken. Bij het eerste en het derde onderwerp koos de grote meerderheid van de deelnemende kinderen voor het jeugdjournaal. Bij het tweede onderwerp waren de resultaten evenwichtiger verdeeld. Het journaalfragment van het tweede onderwerp paste echter een techniek toe die vaker geassocieerd wordt met het jeugdjournaal, namelijk een grotere semantische overlap. Nadat alle fragmenten bekeken en besproken waren, werd aan de kinderen gevraagd welk journaal ze in het algemeen verkiezen. Die resultaten stemden overeen met de resultaten van de fragmenten, want ook in het algemeen verkozen de meeste kinderen Karrewiet boven Het Journaal. Ten slotte vroegen we aan de kinderen welk journaal ze zouden aanraden aan leeftijdsgenoten, en ook op die vraag antwoordde de meerderheid het jeugdjournaal.

Een tweede bevinding is dat de journaalvoorkeuren van kinderen door verschillende factoren bepaald worden. Op voorhand werd verwacht dat bij journaalvoorkeur een of meerdere elementen van de reportages zouden meespelen, zoals de beelden, de tekst, de aanwezigheid van een presentator, de begrijpelijkheid, de duur, de gevoelens van de kinderen, en de herkenbaarheid van het fragment. Met name de begrijpelijkheid blijkt inderdaad een beslissende factor te zijn. Dankzij een grotere semantische overlap en makkelijkere teksten rapporteren veel deelnemende kinderen dat ze de fragmenten van het jeugdjournaal beter begrijpen, en daarom het jeugdjournaal verkiezen. Het beslissende karakter van de semantische overlap ligt in lijn met de verwachtingen uit het theoretisch kader. Walma van der Molen en Van der Voort (2000a) vonden namelijk dat door een semantische overlap het iets makkelijker is om de inhoud van een item te onthouden. Naast de begrijpelijkheid verkozen kinderen ook het jeugdjournaal omdat het minder schokkende beelden toont en het korter is dan het volwassenenjournaal. Een

laatste onverwacht motief is het verschil in doelgroepen van beide journaalgenres. De deelnemende kinderen rapporteren het jeugdjournaal te verkiezen omdat dat genre ‘voor kinderen gemaakt is.’ Wanneer dan doorgevraagd werd hoe dat het komt dat Karrewiet voor kinderen gemaakt is, bleken de verwachte motieven wel aan bod te komen.

Hoewel een voorkeur voor het jeugdjournaal de algemene trend is in dit onderzoek, kiezen enkele deelnemende kinderen sporadisch voor het volwassenenjournaal. Met name het informatiemotief blijkt hiervoor een invloedrijke factor te zijn. Op het moment dat kinderen (tegen de verwachtingen in) het volwassenenjournaal verkiezen boven het jeugdjournaal, is een vaak gerapporteerd motief dat het volwassenenjournaal meer informatie bevat dan het jeugdjournaal. De aanwezigheid van een presentator blijkt geen primair motief voor journaalvoorkeur te zijn, noch de herkenbaarheid van de reportages of de gevoelens van de kinderen.

Een belangrijke kanttekening bij de factoren van journaalvoorkeur is dat een kind zijn/haar journaalvoorkeur niet op basis van een enkele factor beslist. Verschillende factoren werken op elkaar in: zo verkiezen kinderen vaak informatierijke reportages, maar is er ook een bovengrens aan de hoeveelheid informatie. Te veel informatie zorgt namelijk voor een slechtere begrijpelijkheid. Bovendien is dat informatieprincipe soms in strijd met de voorkeur om minder schokkende beelden te zien. Verder bepalen de samenhang van tekst en beeld (met al dan niet een semantische overlap) en de duur ook de begrijpelijkheid van de reportages.

6.2 Nieuwsconsumptie

Naast het primaire onderzoek naar de journaalvoorkeuren en motieven van kinderen uit het vierde leerjaar, beoogde deze masterproef ook de nieuwsconsumptie van de deelnemende kinderen in kaart te brengen met een semigestructureerd diepte-interview. Ook hieruit komen een aantal belangrijke bevindingen naar boven.

Een eerste bevinding is dat de primaire nieuwsbron van de deelnemende kinderen televisiejournaals zijn. Die bevinding ligt in lijn met de inzichten uit het theoretisch kader. Verrassend is echter dat, hoewel de kinderen het jeugdjournaal verkiezen, de meerderheid van de kinderen ook regelmatig naar het volwassenenjournaal kijkt. Maar liefst zes kinderen kijken bovendien vaker naar het volwassenenjournaal dan naar het jeugdjournaal. De meest aangehaalde reden hiervoor is dat de kinderen in kwestie meekijken met hun ouders, die het

volwassenenjournaal verkiezen. Andere nieuwsbronnen zoals krant, radio en online zijn minder populair.

Een tweede bevinding is dat kinderen verschillende motieven hebben om het nieuws te volgen. Kinderen rapporteren het nieuws te volgen om op de hoogte te zijn, om bij te leren, omdat ze het nuttig vinden, omdat ze meekijken met familieleden, omdat ze verplicht worden door de ouders, en/of ten slotte omdat ze het leuk vinden. Deze motieven liggen gedeeltelijk in lijn met de 'uses and gratifications'-aanpak voor mediavorkeuren van McQuail die aangehaald werd in het theoretisch kader. McQuail stelt namelijk dat mediagebruikers voor bepaalde media kiezen omdat ze willen bijleren, omdat ze zich kunnen identificeren met de personages, omdat ze op zoek zijn naar amusement, om sociale interactie te vergroten of om te ontsnappen uit het dagelijkse leven (McQuail, 1988).

Een derde bevinding is dat kinderen het nieuws volgen vaak als een sociale activiteit beschouwen. Kinderen rapporteren namelijk vaak samen met familieleden (en dan voornamelijk met hun ouders) naar een televisiejournaal te kijken, en ook regelmatig met vrienden of familie over het nieuws te praten. Bovendien komt het nieuws ook regelmatig in de klas aan bod op twee manieren: kinderen kijken met hun klasgenoten regelmatig naar een uitzending van het jeugdjournaal en kinderen praten in de klas over het nieuws van de vorige dag.

Een vierde bevinding is dat kinderen negatieve gevoelens ervaren door het nieuws. Maar liefst veertien van de zestien kinderen rapporteren al eens bang of verdrietig te worden door het nieuws. Kinderen ervaren de meeste negatieve gevoelens na een erge gebeurtenis zoals een terroristische aanslag. Bovendien rapporteren enkele kinderen bang te zijn uit vrees dat ernstige gebeurtenissen in hun geografische nabijheid zouden gebeuren. Om zulke negatieve gevoelens te neutraliseren, passen enkele kinderen trooststrategieën toe. De meest populaire trooststrategie is praten met vrienden of ouders, gevolgd door niet meer kijken.

Een vijfde bevinding is dat nieuws vaak blijft hangen bij de kinderen. De meerderheid van de kinderen rapporteren al eens na te denken over een item dat ze gehoord, gezien of gelezen hebben. Verder rapporteren een aantal kinderen het nieuws te onthouden en ervan bij te leren.

Een zesde bevinding is dat kinderen vrij pessimistisch staan ten opzichte van de aard van het nieuws. De meerderheid van de kinderen rapporteert namelijk dat er meer slecht nieuws is dan goed. Een mogelijke reden voor dit beeld is dat kinderen regelmatig naar het

volwassenenjournaal kijken, waarin inderdaad vaker negatieve onderwerpen aan bod komen dan positieve (Van Bellingen, 2016).

6.3 Sekseverschillen

Een tweede onderzoeksvraag van deze masterproef gaat na of jongens en meisjes verschillen in hun nieuwsvoorkeuren en motieven. Uit de resultaten van deze masterproef blijkt het antwoord op die vraag negatief te zijn: er zijn geen duidelijke sekseverschillen in nieuwsvoorkeur en bijhorende motieven. Er zijn echter wel verschillen tussen de twee geslachten op het vlak van nieuwsconsumptie. Zo rapporteren de deelnemende jongens vaker naar het volwassenenjournaal te kijken dan de deelnemende meisjes, en hebben de jongens in dit onderzoek bovendien een actievere nieuwsconsumptie dan de meisjes. Jongens gaan zelf meer op zoek naar nieuws. Andere verschillen zijn dat jongens meer angstgevoelens rapporteren dan meisjes, en dat meisjes meer zich meer kunnen herkennen in de getoonde fragmenten. Op het vlak van motieven om het nieuws te volgen vertoonden de geslachten slechts twee verschillen: meisjes volgen meer het nieuws omdat ze het leuk vinden om te doen, terwijl jongens meer naar een televisiejournaal kijken omdat ze meekijken met familie.

6.4 Beperkingen onderzoek en aanbevelingen

Aan dit onderzoek zijn ook een aantal beperkingen verbonden. Aangezien het primaire doel van deze masterproef een verkenning van de journaalvoorkeuren en motieven was, is er gekozen voor een kleine steekproef van zestien deelnemers. Die kleine steekproef zorgt er echter voor dat de resultaten niet veralgemeend kunnen worden naar de gehele populatie van Vlaamse kinderen van het vierde leerjaar. Een tweede belangrijke beperking is dat de deelnemende kinderen bewust door de leerkrachten van de twee basisscholen zijn voorgesteld. Het is waarschijnlijk dat de leerkrachten kinderen hebben gekozen die geïnteresseerd zijn in nieuws en het nieuws dan ook regelmatig volgen. Dit zorgt er opnieuw voor dat de resultaten niet veralgemeend kunnen worden.

Uit de beperkingen vloeien ook een aantal aanbevelingen voor verder onderzoek. Een eerste aanbeveling is een vervolgonderzoek met een grotere steekproef, om de veralgemeenbaarheid van de resultaten te vergroten. Bevindingen uit dit onderzoek kunnen op die manier op grotere schaal getoetst worden. Daarbij aansluitend is een tweede aanbeveling voor een vervolgonderzoek met een steekproef waarin evenveel kinderen met interesse voor het nieuws als kinderen zonder interesse voor het nieuws zijn opgenomen. Ten derde zou het ook

interessant zijn om de invloed van semantische overlap in gewelddadige of negatieve reportages op de gemoedstoestand van de kinderen te onderzoeken. Deze aanbeveling volgt uit opmerkingen van twee kinderen die rapporteren het meest angstig te worden als zowel de tekst als het beeld dezelfde negatieve informatie bevatten, en er dus sprake is van een negatieve semantische overlap. Een vervolgonderzoek kan nagaan of een negatieve semantische overlap aanleiding geeft tot meer negatieve gevoelens bij de jonge kijkers.

Ten slotte vloeien uit dit onderzoek ook nog een aantal aanbevelingen voor de praktijk. Zo heeft een semantische overlap in reportages van het jeugdjournaal een positieve gevolg, namelijk dat de inhoud van de reportages beter onthouden wordt. Een semantische overlap biedt bovendien niet enkel voordelen voor het jeugdjournaal, ook bij het volwassenenjournaal kan de techniek nuttig zijn. Uit de resultaten blijkt namelijk dat de begrijpelijkheid van de reportages van het volwassenenjournaal stijgt door een grotere semantische overlap. Deze masterproef raadt dan ook makers van het volwassenenjournaal aan om de techniek toe te passen. Verder was de atypische aanpak van Karrewiet over de nationale betoging uiterst succesvol volgens de kinderen van het vierde leerjaar. Het jeugdjournaal kan dus in de toekomst gelijkaardige reportages over andere moeilijke onderwerpen maken. Een laatste aanbeveling voor de makers van het jeugdjournaal is dat ze hun kijkers niet mogen onderschatten. Kinderen die in dit onderzoek voor het volwassenenjournaal kozen, deden dat meestal omdat die reportages meer informatie bevatten. De meeste kinderen in dit onderzoek waren bovendien slechts negen jaar, en vormden zo de ondergrens van het doelpubliek van Karrewiet.

7 Referentielijst

- Buckingham, D. (1997). The making of citizens: Pedagogy and address in children's television news. *Journal of Educational Media*, 23, 119-139. doi: 10.1080/1358165970230203
- Buijzen, M., Walma van der Molen, J. H., & Sondij, P. (2007). Parental Mediation of children's emotional responses to a violent news event. *Communication Research*, 34(2), 212-230. doi: 10.1177/0093650206298070
- Cantor, J., & Nathanson, A.I. (1996). Children's fright reactions to television news. *Journal of Communication*, 46, 139-152. Geraadpleegd via proquest.com
- D'hanens, K. (z.j.). Televisie: een venster op de wereld? Het nieuws op kindermaat. Krax, 6-9. Geraadpleegd via https://ambassade.be/sites/default/files/publicatie/bestand/Krax_93___KRAX_TEST_2.pdf
- De Cock, R. (2012). Mediating Flemish children's reactions of fear and sadness to television news and its limitations. *Journal of Children and Media*, 6(4), 485-501. doi: 10.1080/17482798.2012.740414
- De Kock, C. (2012). Kweekvijver 'Karrewiet'. In De Standaard, 09.01.2012. Geraadpleegd via www.gopress.be
- De Smaele, H. (2016). Onderzoeksmethoden in de journalistiek: diepte-interview en focusgroepen [cursustekst]. Brussel: KU Leuven.
- De Wolf, L. (2016, 7 december). "Karrewiet valt in de prijzen in Angoulême. De Redactie. Geraadpleegd via <http://www.deredactie.be>
- Drew, D. G., & Reeves, B. B. (1978). Children and television news. *Journalism Quarterly*, 57, 45-53, 114. Geraadpleegd via www.researchgate.net

- Galtung, J., & Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news in the presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in four Norwegian newspapers. *Journal of peace research*, 2(1), 64-90. Geraadpleegd via www.proquest.com
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism studies*, 2(2), 261-280. doi: 10.1080/14616700118449
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2016). What is news? News values revisited (again). *Journalism Studies*, 1-19. doi: 10.1080/1461670X.2016.1150193
- Hayes, S. C. (1986). The case of the silent dog – verbal reports and the analysis of rules: a review of Ericsson and Simon's protocol analysis: verbal reports as data. *Journal of the experimental analysis of behavior*, 45(3), 351-363. Geraadpleegd via <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1348244/>
- Katz, E., Blumler, J., & Gurevitch, M. (1973). Uses and Gratifications Research. *The Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509-523. Geraadpleegd via [jstor.com](http://www.jstor.com)
- Kucan, L., & Beck, I. L. (1997). Thinking aloud and reading comprehension research: inquiry, instruction, and social interaction. *Review of Educational Research*, 67(3), 271-299. Geraadpleegd via <http://www.jstor.org/stable/1170566>
- Matthews, J. (2009). 'Making it our own': BBC newsround professionals and their efforts to build a news agenda for the young. *Television New Media*, 10, 546-563. doi: 0.1177/1527476409343799
- McQuail, D. (1988). *Mass communication theory: an introduction*. London: Sage Publications.
- Rideout, V. (2016). Measuring time spent with the media: the Common Sense census of media use by US 8- to 18-year-olds. *Journal of Children and Media*, 10(1), 138-144. doi: 10.1080/17482798.2016.1129808
- Schramm, W., J. Lyle, and E. B. Parker. 1961. *Television in the lives of our children*. Stanford: Stanford University Press.

- Slattery, K. L., Doremus, M., & Marcus, L. (2001). Shifts in public affairs reporting of the network evening news: A move toward the sensational. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45, 290-302. doi: 10.1207/s15506878jobem4502_6
- Smith, S. L., & Wilson, B. J. (2002). Children's comprehension of and fear reactions to television news. *Media Psychology*, 4(1), 1-26. doi: 10.1207/S1532785XMEP0401_01
- Steenacker, L. (2016). De wereld door de ogen van het jeugdjournaal Karrewiet: een kwalitatieve inhoudsanalyse van jeugdjournaal Karrewiet - Trooststrategieën met betrekking tot de aanslagen van Parijs in het jeugdjournaal. KU Leuven. [masterproef]
- Valkenburg, P. M. (2004). *Children's responses to the screen: A media psychological approach*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Walma van der Molen, J. H., & De Vries, M. (2003). Violence and consolation: September 11th 2001 covered by the Dutch children's news. *Journal of Educational Media*, 28(1), 5-19. doi: 10.1080/1358165032000156400
- Walma van der Molen, J. H., Valkenburg, P. M., & Peeters, A. L. (2002). Television news and fear: A child survey. *Communications*, 27(2002), 303-317. doi: 03412059/2002/027-0303
- Walma Van der Molen, J.H. & Van der Voort, T.H.A. (2000a). Children's and adults' recall of television and print news in children's and adult news formats. *Communication Research*, 27, 132-160. doi: 10.1177/009365000027002002
- Walma Van der Molen, J.H. & Van der Voort, T.H.A. (2000b). The impact of television, print, and audio on children's recall of the news: A study of three alternative explanations for the dual-coding hypothesis. *Human Communication Research*, 26(1), 3-26. doi: 10.1111/j.1468-2958.2000.tb00747.x
- Wright, J. C., Kunkel, D., Pinon, M., & Huston, A. C. (1989). How children reacted to televised coverage of the space shuttle disaster. *Journal of Communication*, 39(2), 27-45. doi: 10.1111/j.1460-2466.1989.tb01027.x

Hayes, S. C. (1986). The case of the silent dog – verbal reports and the analysis of rules: a review of Ericsson and Simon’s protocol analysis: verbal reports as data. *Journal of the experimental analysis of behavior*, 45(3), 351-363. Geraadpleegd via <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1348244/>

8 Bijlagen

8.1 Overzicht deelnemers

Deelnemer	Geslacht	School	Leeftijd (in jaar)	Duur interview
Meisje 1	Vrouwelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	9	23:47
Meisje 2	Vrouwelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	9	28:49
Meisje 3	Vrouwelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	10	26:16
Meisje 4	Vrouwelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	9	27:52
Meisje 5	Vrouwelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	24:12
Meisje 6	Vrouwelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	23:56
Meisje 7	Vrouwelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	31:13
Meisje 8	Vrouwelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	28:25
Jongen 1	Mannelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	10	24:05
Jongen 2	Mannelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	9	30:41
Jongen 3	Mannelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	9	29:15
Jongen 4	Mannelijk	Molenholleke, Heusden-Zolder	9	26:43
Jongen 5	Mannelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	24:59
Jongen 6	Mannelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	30:04
Jongen 7	Mannelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	25:02
Jongen 8	Mannelijk	Heilige-Drievuldigheidscollege, Leuven	9	31:03

Gemiddelde duur: 27 minuten 16 seconden

Totale duur: 7 uur 16 minuten 22 seconden

Interview in de klas

Beste ouder(s),

Ik ben Lara Rogiers, en ik studeer journalistiek aan de KU Leuven. Voor mijn masterproef doe ik onderzoek naar de nieuwsvoorkeuren van kinderen uit het vierde leerjaar. Naar welk nieuwsprogramma op televisie kijken ze? Kijken ze liever naar Karrewiet of het Journaal, en waarom? Om deze en andere vragen te beantwoorden, ben ik op zoek naar kinderen die bereid zijn aan een interview deel te nemen.

Tijdens het interview kijkt het kind afwisselend naar fragmenten uit Karrewiet en het Journaal en mogen ze hier commentaar op geven. Het Molenholleke* heeft me toelating gegeven om acht kinderen (4 jongens en 4 meisjes) te interviewen.

Het interview zal ongeveer een halfuurtje duren en zal tijdens de normale lessen plaatsvinden op dinsdag 14/02/2017, donderdag 16/02/2017 of op vrijdag 17/02/2017*. Alle gegevens worden vanzelfsprekend anoniem behandeld in mijn analyse, en uw zoon/dochter mag op elk moment het gesprek stopzetten. Als u meer wil weten over mijn onderzoek, aarzel dan zeker niet om mij te contacteren.

Wilt u onderstaande strook invullen, indien u uw toelating geeft om uw zoon/dochter te laten interviewen? Alvast enorm bedankt!

Vriendelijke groetjes,

Lara Rogiers

Contactgegevens:

lara.rogiers@student.kuleuven.be – 0494/687.124

Promotor: rozane.decock@kuleuven.be

Ik,(naam), geef mijn zoon/dochter
..... (naam) toestemming om deel te nemen aan het
masterproefonderzoek van Lara Rogiers.

Datum: Handtekening:

* Aangepast op informed consent Heilige-Drievuldigheidscollege

8.3 Vragen diepte-interview

Gefocuste interview

Fragment 1: Giraffen Journaal

- Think Aloud Protocol:
 - Wat vond je van het fragment?
 - Zou je er iets aan veranderen?
 - Wat vond je van de beelden die gebruikt zijn?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de tekst op het scherm?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de gesproken tekst?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de presentator?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Snap je alle woorden die ze gebruiken?

Fragment 2: Giraffen Karrewiet

- Think Aloud Protocol:
 - Wat vond je van het fragment?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Zou je er iets aan veranderen?
 - Wat vind je van de beelden?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de gesproken tekst?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Is alle informatie duidelijk?

Vragen over vergelijking jeugdjournaal en volwassenenjournaal. Welk fragment verkiezen ze en waarom?

- Welk nieuwsfragment verkies je?
 - Waarom kies je voor dat fragment?
- Welk nieuwsfragment begreep je het best?

- Hoe komt dat, denk je?
- Welk fragment vond je minder goed?
 - Wat zou jij eraan verbeteren?

Fragment 3: Vluchtelingen Journaal

- Think Aloud Protocol:
 - Wat vond je van het fragment?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Zou je er iets aan veranderen?
 - Wat vind je van de beelden?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de gesproken tekst?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Is alle informatie duidelijk?
 - Vond je dit fragment herkenbaar?
 - Hoe komt dat?
 - Hoe voel je je bij dit fragment?
 - Hoe komt dat?

Fragment 4: Vluchtelingen Karrewiet

- Think Aloud Protocol:
 - Wat vond je van het fragment?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Zou je er iets aan veranderen?
 - Wat vind je van de beelden?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de gesproken tekst?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Is alle informatie duidelijk?
 - Vond je dit fragment herkenbaar?
 - Hoe komt dat?
 - Hoe voel je je bij dit fragment?

- Hoe komt dat?
- Wat vond je van de man die meer uitleg gaf (in citaat)?
 - Wat maakt dat je dat vindt?

Vragen over vergelijking Karrewiet en Journaal. Welk fragment verkiezen ze en waarom?

- Welk nieuwsfragment verkies je?
 - Waarom verkies je dat fragment?
- Welk nieuwsfragment begreep je het best?
 - Hoe komt dat, denk je?
- Welk fragment vond je minder goed?
 - Hoe zou jij het verbeteren?

Fragment 5: Betoging Journaal

- Think Aloud Protocol:
 - Wat is de kern van deze boodschap volgens jou?
 - Wat vond je van het fragment?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Zou je er iets aan veranderen?
 - Wat vind je van de beelden?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de gesproken tekst?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Is alle informatie duidelijk?

Fragment 6: Betoging Karrewiet

- Think Aloud Protocol:
 - Wat is volgens jou de kern van de boodschap?
 - Wat vind je van de beelden?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van de gesproken tekst?
 - Wat maakt dat je dat vindt?
 - Wat vind je van het toneeltje?
 - Wat maakt dat je dat vindt?

- Zou je er iets aan veranderen?
- Was alles duidelijk uitgelegd?
- Had je deze extra uitleg nodig om het nieuws te snappen of was het voor jou overbodig?

Vragen over vergelijking Karrewiet en Journaal. Welk fragment verkiezen ze en waarom?

- Welk nieuwsfragment verkies je?
 - Waarom kies je voor dat fragment?
- Welk nieuwsfragment begreep je het best?
 - Hoe komt dat, denk je?
- Welk fragment vond je minder goed?
 - Hoe zou jij het verbeteren?

Semigestructureerde diepte-interview

Belangrijk: doorvragen! Waarom? Waarom? Waarom?

- Hoe kom jij op een gewone schooldag in contact met nieuws?
 - Praat je daar dan met je ouders over?
 - Praat je daar dan met vrienden over?
 - Hoe vaak volg je het?
 - Elke dag? Een paar keer per week? Een paar keer per maand? Bijna nooit? Nooit?
 - Zijn er momenten dat je meer naar het nieuws kijkt dan anders?
 - Hoe komt dat?
 - Hoe volg jij het nieuws?
 - Via de radio, via de krant, online, via het journaal?
 - Volg je dat graag?
 - Doe je dat alleen of met je ouders of broers of zussen of met vrienden?
 - Waarom kijk je naar het nieuws?
 - Omdat ouders, broers, zussen het ook doen?
 - Om mee te praten op school?
 - Omdat je moet van mama en papa?
- Denk je dat het nuttig is om het nieuws te volgen?
 - Hoe komt het dat je dat denkt?

- Heb je het gevoel dat je in de klas niet mee kan praten als je het nieuws niet volgt?
- Komt het nieuws ook in de klas aan bod?
 - (indien televisie) Is dat dan de Karrewietversie of de volwassenversie?
- Kijk je liever naar Karrewiet of naar het Journaal?
 - Waarom kies je de ene en niet de andere?
 - Wat vind je beter aan de ene?
 - Wat vind je slechter aan de andere?
 - Wat is volgens jou het grootste verschil?
- Ben je vaak bang als je naar het nieuws kijkt?
 - Waar ben je dan bang van?
 - Van de beelden?
 - Van de geluiden?
 - Van wat er gezegd wordt?
 - Wat doe je dan?
 - Praat je erover met je mama en papa?
 - Praat je erover in de klas?
 - Welk nieuws is er het meest, denk je: goed of slecht nieuws?
 - Wat maakt dat je dat denkt?
- Wat leer je zoal uit het nieuws? Wat levert het voor jou op?
 - Waar let je zoal op als je naar het nieuws kijkt?
 - Hoe komt dat?
 - Onthoud je veel uit het nieuws?
 - Hoe komt dat?
 - Denk je vaak nog na over wat er in het nieuws aan bod is gekomen?
 - Ben je geïnteresseerd geraakt in bepaalde dingen dankzij het nieuws?
- Welke topics/onderwerpen in het nieuws kijk je het liefst? (sport, ...)
- Wat maakt dat je dat vindt?
- Als je uw leeftijdgenootjes zou moeten aanraden naar welk nieuwsprogramma ze moeten kijken, welk zou je aanraden?
 - Vanaf welke leeftijd kan je best naar het Journaal kijken, en niet langer naar Karrewiet, denk je?

8.4 Codeboom

Deel 1: Fragmenten

- Factoren Het Journaal
 - Presentator
 - Duur
 - Beelden
 - Begrijpelijkheid/moeilijkheidsgraad
 - Fragment 1
 - Fragment 3
 - Fragment 5
 - Tekst
 - Gevoelens
 - Herkenbaarheid
- Factoren Karrewiet
 - Presentator
 - Duur
 - Beelden
 - Begrijpelijkheid/moeilijkheidsgraad
 - Fragment 2
 - Fragment 4
 - Fragment 6
 - Tekst
 - Gevoelens
 - Herkenbaarheid
- Voorkeuren
 - Onderwerp 1: giraffen
 - Karrewiet
 - Het Journaal
 - Onderwerp 2: vluchtelingen
 - Karrewiet
 - Het Journaal
 - Onderwerp 3: nationale betoging
 - Karrewiet

- Het Journaal

Deel 2: Diepte-interview

- Aard van het nieuws
 - Goed nieuws
 - Slecht nieuws
- Nieuwsconsumptie
 - Hoe vaak
 - Reden
 - Bijleren
 - Moet van ouders
 - Meekijken met anderen
 - Meepraten
 - Leuk
 - Nuttig
 - Op de hoogte zijn
 - Medium
 - Televisie
 - Krant
 - Radio
 - Online
 - Sociaal (samen kijken en praten over het nieuws)
 - Alleen
 - Met ouders
 - Met broers/zussen
 - Met grootouders
 - Met vrienden
 - In de klas
- Angst en verdriet
 - Oorzaak
 - Al dan niet aanwezig
 - Trooststrategieën
 - Praten
 - Niet meer kijken

- Andere
- Memoriseren van nieuws
 - Onthouden
 - Leren
 - Nadenken
- Nieuwsvoorkeuren
 - Eigen voorkeur
 - Karrewiet
 - Het Journaal
 - Aanraden
 - Karrewiet
 - Het Journaal
 - Goede leeftijd
 - Verschillen Karrewiet – Het Journaal

8.5 Cd-rom

De uitgeschreven interviews en gebruikte fragmenten van Karrewiet en Het Journaal zijn opgeslagen op cd-rom.